

Hanne Andelin
Daniel Piho
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan AMK-tutkinto
Sosionomi (AMK)
Opinnäytetyö, 2021

OPISKELIJOIDEN KOKEMUKSIA VARIAN AMMATTIOPISTON TUKIPALVELUIDEN TOIMIVUUDESTA

TIIVISTELMÄ

Hanne Andelin ja Daniel Piho

Opiskelijoiden kokemuksia Varian ammattiopiston tukipalveluiden toimivuudesta
Sivuja 54 ja liitteitä 2

Kevät, 2021

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysalan AMK-tutkinto

Sosionomi (AMK)

Tämä opinnäytetyö käsittelee Varian ammattiopiston opiskelijoiden kokemuksia opiskeluhuollon palveluista. Varian ammattiopistossa on toteutettu vuosina 2019–2021 *Keskeyttämisestä kohtaamiseen* -hanke, jonka kanssa opinnäytetyö on toteutettu yhteistyössä. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, kuinka Varian ammattiopiston opettajien, opiskeluhuollon ja muun tukihenkilöstön yhteistyö toimii opiskelijan tukemisessa ja mitä mieltä ammattiopiston opiskelijat ovat tukipalveluiden toimivuudesta.

Opinnäytetyötä varten haastateltiin viittä iältään 17–25-vuotiasta opiskelijaa. Tutkimus toteutettiin puolistrukturoituna teemahaastatteluna ja litteroidut aineistot analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä, jonka pohjalta muodostuvat opinnäytetyössä esitellyt tutkimustulokset. Tutkimuksen mukaan keskeisiä elementtejä opiskeluhuollon tukijärjestelmän toiminnassa ovat opiskelijan rohkaiseminen ja kannustaminen, oikea-aikaisuus ja tarvittaessa ohjaus sopivaan palveluun. Etenkin ahdistaviksi koetuissa tilanteissa saadusta tuesta ja positiivisesta kohtelusta on selkeästi hyötyä.

Kokemusten lisäksi opiskelijoilta kysyttiin myös kehitysehdotuksia, joista keskeisimpinä esiin nousivat positiivinen kohtaaminen, riittävän selkeä informaatio ja kommunikointi opettajien taholta opintojen suorittamiseen liittyen, varhainen puuttuminen opiskelijan poissaoloihin ja opiskeluhuollon palveluntarjoajien näkyvyyden ja tunnistettavuuden lisääminen.

Asiasanat: opiskelijoiden tukipalvelut, moniammatillisuus, osallisuus, kohtaaminen

ABSTRACT

Hanne Andelin and Daniel Piho

Students' experiences with the functionality of support services in Vantaa Vocational College Varia

54 pages and 2 appendices

Spring, 2021

Diaconia University of Applied Sciences

Degree Programme in Social Services

Bachelor of Social Services

This thesis discusses the experiences of students at Vantaa Vocational College Varia concerning student support services. A project called *Keskeyttämisestä kohtaamiseen* is carried out in Vantaa Vocational College Varia in 2019–2021. The project aims to improve the wellbeing of the students and this thesis has been made in co-operation with the project. The aim of the thesis is to find out how the co-operation between the teachers, the student welfare services and other support staff of Vantaa Vocational College Varia works in supporting the students and how the students find the functionality of the support services.

Five students aged 17–25 were interviewed for the thesis. The research was carried out as a semi-structured thematic interview and transcribed material was analysed by material-based content analysis. According to the research, the key elements in functioning student welfare services are encouragement of the students, providing support at the right time and, if necessary, directing them to an applicable service. The support and positive encounter in situations that are perceived as distressing, is clearly beneficial.

The interviewed students were also asked for development suggestions, the most important of which they named positive encounter, sufficiently clear information and communication from teachers regarding the completion of studies, early intervention in student absences and increasing the visibility and recognizability of student welfare and other support services.

Keywords: Student support services, Interprofessional collaboration, Participation, Encounter

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 AMMATILLINEN KOULUTUS SUOMESSA.....	7
2.1 Ammattikoulujärjestelmän kehitys	7
2.2 Opiskelijoiden kokemuksia ammattiopinnoista.....	8
2.3 Ammatillisen koulutuksen uudistus	9
3 OPISKELIJOIDEN TUKEMINEN AMMATTIOPISTOSSA	14
3.1 Nuori opiskelijana	14
3.2 Osallisuus ja kohtaaminen.....	15
3.3 Opiskelijoiden tukipalvelut	18
4 YHTEISTYÖKUMPPANINA VARIAN AMMATTIOPISTO.....	20
4.1 Varian ammattiopisto	20
4.2 Keskeyttämisestä kohtamiseen -hanke	20
5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	22
5.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet	22
5.2 Aineiston keruu ja analyysi	23
6 TUTKIMUSTULOKSET	28
6.1 Palveluohjauksen toteutuminen opiskelijoiden näkökulmasta	28
6.2 Opiskelijoiden positiivisia kokemuksia tukipalveluista.....	29
6.3 Opiskelijoiden negatiivisia kokemuksia tukipalveluista	33
6.4 Opiskelijoiden kehitysehdotukset	36
7 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS.....	41
7.1 Tutkimuksen eettisyys	41
7.2 Tutkimuksen luotettavuus	42
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	44
9 POHDINTA	47
LÄHTEET	49

LIITE 1. TEEMAHAASTATTELU 55

LIITE 2. KUTSUKIRJE HAASTATTELUUN 56

1 JOHDANTO

Suomalainen ammattikoulujärjestelmä on ollut isojen muutosten keskellä viime vuosikymmenen aikana. Sekä valtio että koulutuksen järjestäjät ovat investoineet ammatillisen koulutuksen kehittämiseen. Suomen hallitus päätti nelivuotisen ”Ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamisohjelman” käynnistämisestä vuonna 2010, ja sitä seurasi vuosina 2015–2019 ammatillisen koulutuksen uudistusta tukenut ZOOMI – Sujuvat siirtymät -koordinaatiohanke (Ahola, Saikkonen & Valkoja-Lähteenmäki, 2015, s. 12; Vehviläinen, 2019, s. 10). ZOOMI-koordinaatiohanke jatkaa ammatillisen koulutuksen kehittämiseen tähtäävää toimintaansa myös vuosina 2019–2021 (Opetushallitus, i.a.). Ammatillisen koulutuksen reformi sekä rahoituksen uudistus ovat ohjanneet ammatillisen koulutuksen kehityksen suuntaa erityisesti vuodesta 2018 alkaen, jolloin laki ammatillisesta koulutuksesta (L 531/2017) tuli voimaan. Uudistuksien tavoitteena on muun muassa vastata muuttuvan työelämän tarpeisiin, lisätä opintopolkujen joustavuutta sekä ohjata koulutuksen järjestäjiä tehostamaan opintoprosesseja (Opetus- ja kulttuuriministeriö, i.a. -a).

Ammattiopiston opiskelijoille kuuluu 2010-luvun lopun isojen muutosten keskelläkin pääsääntöisesti hyvää. Viime vuosien tutkimusten mukaan ammattiopiston opiskelijoista suurin osa arvostaa ammatillista koulutusta, on motivoituneita opiskeluun, pitää opiskelua kiinnostavana ja mukavana sekä on tyytyväisiä opetukseen. Enemmistö opiskelijoista kokee myös olonsa turvalliseksi oppilaitoksessaan, heillä on tarpeeksi iso tukiverkosto ja he ovat luottavaisia työllistymisestään opiskelemallensa alalle. (Halme, 2018; opetus- ja kulttuuriministeriö 2018; Amisbarometri, 2019.)

Tutkimuksista on löydettävissä myös toisenlainen kuva ammattiopiston opiskelijoiden arjesta. Lähes viidesosa opiskelijoista on harkinnut opintojensa lopettamista, melkein puolet toivoo, että opettajilla olisi enemmän aikaa jutella opiskelijan asioista, lähes kahden viidesosan mielestä työrauha oppitunneilla on usein huono, miltei kolmasosa tuntee olonsa usein masentuneeksi tai ahdistuneeksi ja viidesosa kokee tarvitsevansa enemmän tukea opiskeluunsa. AMIS 2018 -

tutkimukseen vastanneista noin puolet oli sitä mieltä, ettei ole tarvitessaan saanut apua opiskelijahuollosta. (Halme, 2018, s. 18, 20, 45; Amisbarometri, 2019.)

Opinnäytetyössämme tutkimme Varian ammattiopiston opiskelijoiden kokemuksia ja mielipiteitä opiskelijoiden tukipalveluiden toimivuudesta. Teemme opinnäytetyömme yhteistyössä Varian ja Variassa toteutuvan Keskeyttämisestä kohtamiseen -hankkeen kanssa. Opinnäytetyömme tarkoituksena on tuottaa tietoa yhteistyökumppanillemme siitä, mitä mieltä ammattiopiston opiskelijat ovat opiskelijoiden tukipalveluiden toimivuudesta ja moniammatillisen yhteistyön toteutumisesta opiskelijan tukipalveluissa sekä mitä ideoita heillä on tukipalveluiden kehittämiseen.

2 AMMATILLINEN KOULUTUS SUOMESSA

2.1 Ammattikoulujärjestelmän kehitys

Suomessa toimii julkisin varoin rahoitettu ammattiopistojärjestelmä, joka mahdollistaa maksuttoman opiskelun peruskoulun jälkeen. Ammattiopistot ovat toisen asteen oppilaitoksia ja niistä saa opinnot suorittuaan tutkinnon, joka voi olla ammatillinen perustutkinto, ammattitutkinto tai erikoisammattitutkinto. Ammatillinen perustutkinto on laajuudeltaan 180 opintopistettä. Sen suorittaminen antaa monipuoliset ammatilliset perusvalmiudet toimia alan työtehtävissä. Lisäksi opiskelija saa valmiuksia yrittäjänä toimimiseen ja osaamista, joka mahdollistaa jatkokouluttautumisen ylemmälle asteelle. (Opintopolku, i.a.)

Suomalaisen ammatillisen koulutuksen juuret ulottuvat kauas historiaan. Jo 1600-luvulta lähtien oli tapana kouluttaa uusia tekijöitä ammattiin ottamalla heitä oppipojiksi. Siitä he saattoivat edetä taitojensa karttuessa kisälleiksi ja myöhemmin valmistua mestareiksi. (Mestarikiltaneuvosto ry, 2011.)

Nykyisenkaltainen ammattiopistojärjestelmä sai perustansa 1960-luvulla, jolloin suomalainen yhteiskunta koki merkittävän muutoksen kaupungistumisen ja teollistumisen kasvun seurauksena. Silloin luodun koulutussuunnitelman seurauksena aloitettiin ammatinvalinnan ohjaustoiminta, opiskelijamäärien kasvattaminen ammattioppilaitoksissa ja ammattikouluverkon perustaminen ja laajentaminen. Kaupungit ja kunnat veloitettiin tarjoamaan ammatillista koulutusta ja oppilaitoksia. (Sjakk.fi, 2016.)

Nykyisin ammattiopistoissa voi valita suoritettavan tutkinnon useista eri koulutuslinjoista, jotka jaetaan kahdeksaan pääalaan: 1) humanistinen ja kasvatusala, 2) yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala, 3) kulttuuriala, 4) tekniikka ja liikenne, 5) luonnonvara- ja ympäristöala, 6) sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala, 7) matkailu-, ravitsemis- ja talousala, 8) sotilas- ja suojeluuala (sisäministeriön alaisuudessa). Ammatilliseen koulutukseen tullaan peruskoulutuksen pohjalta, jonka suorittuaan toisen asteen opiskelija on iältään vähintään 15-vuotias, mutta

hakeutuminen koulutukseen on mahdollista myöhemminkin aikuisiällä, joten varsinaista yläikärajaa ei ole. (Opetus ja kulttuuriministeriö, i.a. -c.) Suuri osa opiskelijoista aloittaa kuitenkin ammattitutkintonsa suorittamisen alaikäisenä. Tähän liittyvistä, koulutuksen järjestäjää koskevista velvoitteista säädetään tarkemmin laissa ammatillisesta koulutuksesta (L 531/2017).

2.2 Opiskelijoiden kokemuksia ammattiopinnoista

Viime vuosien ammattiopisto-opiskelijoiden kokemuksia kartoittavista tutkimuksista piirtyy monipuolinen kuva 2010-luvun opiskelijoista. Toisaalta tutkimuksista on löydettävissä paljon positiivista: suurin osa (86 %) ammattiopiston opiskelijoista uskoo pärjäävänsä hyvin elämässä, on onnellisia (81 %), kokee, että heistä välitetään (89 %) ja heillä on läheisiä ystäviä (86 %) (Halme, 2018, s. 40, 43, 45). Valtaosa ammattiopiston opiskelijoista (91 %) on ylpeitä opiskelustaan ammatillisessa koulutuksessa, kokee olonsa turvalliseksi oppilaitoksessaan (84 %) ja lähes kaksi kolmasosaa (72 %) uskoo löytävänsä mielekästä työtä opinnoista valmistumisen jälkeen (Halme, 2018, s. 11; Amisbarometri, 2019). Osa edellä mainituista tuloksista on tosin laskusuunnassa verrattuna edellisten vuosien AMIS-tutkimuksiin (Halme, 2018, s. 42–43).

Toisaalta taas tutkimukset tuovat esiin ammattiopistojen opiskelijoiden karua arkea: Lähes kaksi viidesosaa (37 %) kokee, että työrauha oppitunneilla on usein huono, miltei kolmasosa (32 %) tuntee olonsa usein masentuneeksi tai ahdistuneeksi, melkein puolet (48 %) toivoo, että opettajilla olisi enemmän aikaa jutella opiskelijan asioista ja viidesosa (25 %) kokee tarvitsevänsä enemmän tukea opiskeluunsa. Vaikka kiusaamisen kohteiksi joutuneiden opiskelijoiden määrä on hie-man vähentynyt viime vuosina, niin vielä lähes viidesosa (19 %) on kokenut kiusaamista. Huolestuttavaa on myös, että vuoden 2018 AMIS-tutkimuksessa vähän yli puolet vastaajista (51 %) koki, ettei ole saanut tarvitessaan apua opiskelija-huollosta. (Halme, 2018, s. 18, 20, 45; Amisbarometri, 2019.)

Tuorein Kouluterveyskysely valottaa ammattiopistojen 1. ja 2. vuoden nuorten opiskelijoiden ja saman ikäisten lukiota käyvien nuorten välisiä hyvinvoinnin

eroja. Molemmissa ryhmissä on elämäänsä tyytyväisiä lähes yhtä paljon, mutta päihteiden käytössä erot ryhmien välillä näkyvät selkeämmin. Ammattiopisto-opiskelijat juovat saman ikäisiin lukiolaisiin verrattuna useammin humalahakuisesti ja ovat useammin kokeilleet kannabista. (Kouluterveyskysely, 2019, s. 1, 4–5.) Ehkäisevän päihdetyön järjestön EHYT ry:n Amis hyvin, kaikki hyvin -julkaisussa tuodaan esille, että opiskelijat ryhmäytyvät alkoholin juomisen kautta, joten heille olisi tärkeää tarjota kestävämpiä ryhmäytymisen tapoja (Heinonen, Lindén & Poikonen, 2015, s. 52).

2.3 Ammatillisen koulutuksen uudistus

Ammatillista koulutusta on kehitetty viimeisen kymmenen vuoden aikana monissa hankkeissa. Tässä luvussa keskitymme lähinnä opetus- ja kulttuuriministeriön alaisiin laajoihin koordinaatiohankkeisiin. Vuonna 2010 hallitus käynnisti opetus- ja kulttuuriministeriön, Opetushallituksen ja koulutuksen järjestäjien yhteisen nelivuotisen Ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamisohjelman. Ohjelman tavoitteena oli ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden opintojen keskeyttämisten väheneminen sekä läpäisyasteen paraneminen. Selvityksen mukaan ohjelma-kauden aikana koulutuksen läpäisyaste olikin parantunut ja keskeyttämiset vähentyneet ainakin jonkin verran. Toisaalta neljännes koulutuksen järjestäjistä arvioi, että hanke ei ollut muuttanut läpäisyn tilannetta tai tilanne oli jopa mennyt huonompaan suuntaan. Tilanteen ennallaan pysymisen tai huonontumisen syiksi arvioitiin muun muassa opiskelijoiden elämänhallinnan ongelmia ja terveydellisiä syitä, vääriä alavalintoja sekä organisaatioon liittyviä syitä. (Ahola, Saikkonen & Valkoja-Lähteenmäki, 2015, s. 12, 55–56, 63–64.)

Ammatillisen koulutuksen läpäisyohjelmaa seurasi vuosina 2015–2019 Opetushallituksen ja Suomen ammatillisen koulutuksen kulttuuri- ja urheiluliiton SAKU ry:n yhteistyönä ESR-rahoitteinen ZOOMI – Sujuvat siirtymät -koordinaatiohanke. Sen tavoitteena oli muun muassa tukea ammatillisen koulutuksen uudistuksen toteuttamista, kehittää koulutuksen järjestäjien käytäntöjä, muodostaa valtakunnallinen kehittämiskokonaisuuteen liittyvä yhteistyöverkosto sekä tuottaa

seuranta- ja tutkimustietoa hanketoimijoiden kehittämistyön tueksi. (Vehviläinen, 2019, s. 10.)

ZOOMI – sujuvia siirtymiä edistämässä -hankekokonaisuus jatkaa ammatillisen koulutuksen kehittämiseen tähtäävää toimintaansa ESR-rahoituksella vuosina 2019–2021. Sen tavoitteena on muun muassa Sujuvat siirtymät -verkoston ylläpito ja verkoston kehittämistyön tueksi tehtävät selvitykset. Hankkeessa on tavoitteena kehittää myös toimintamalleja, jotka sujuvoittavat oppijoiden koulutuspolkua sekä edistävät oppijoiden siirtymä- ja nivelvaiheita peruskoulu-ammattipisto-työelämä/jatko-opinto -jatkumolla. (Opetushallitus, i.a.)

Ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamisohjelmasta ja Zoomi-koordinaatiohankkeesta tehdyt selvitykset piirtävät kattavan kuvan ammatillisen koulutuksen keskeyttämiseen, läpäisyyn ja sujuviin siirtymiin liittyvistä ongelmakohtista, toimivista käytänteistä sekä kehittämiskohteista (esim. Ahola, Saikkonen & Valkoja-Lähteenmäki, 2015; Harjunpää, Ågren & Laiho, 2017; Vehviläinen, 2019). Seuraavassa keskitymme opintojen keskeyttämisen ja läpäisyn teemoihin, sillä niiden taustalla olevat syyt ovat osittain yhteydessä oppilaitoksen tukijärjestelmän toimivuuteen.

Opiskelijan opinnoista eroamiseen liittyvät syyt ovat usein monien eri syiden summa. Yksittäisiä eroamisen taustalla olevia syitä on muun muassa päihteet, ongelmat mielenterveyden kanssa, väärä alavalinta, opiskelijan rahatilanne ja oppimisvaikeudet. (Vehviläinen, 2019, s. 69.) Opintoja voivat vaikeuttaa opintojen sekavuus, oppimisvaikeudet ja opinto-ohjauksen puute. Erityisen haavoittuvassa asemassa ovat opiskelijat, joilla ongelmat ovat kasautuneet. Osallisena opinnoissa -tutkimuksen mukaan vaikeuksien kasautumista selittävät esimerkiksi viihtyvyys, ensisijainen hakutoive, kognitiivinen toimintakyvyn alenema sekä opintojen vaihe. (Jauhola & Kortelainen, 2018, s. 29–30, 32.) Eroamiskynnystä pienentävä syy voi olla myös oppilaitoksen sijaintialueen tuomat haasteet, kuten huonot kulkuyhteydet, pienen paikkakunnan rajallinen tarjonta, erityisesti pääkaupunkiseudun korkeat elinkustannukset sekä alueen heikko työllisyystilanne (Ahola, Saikkonen & Valkoja-Lähteenmäki, 2015, s. 72–73).

Ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamisohjelman arviointiraportissa oppilaitoksen hyvän ilmapiirin merkityksen toivat esiin sekä oppilaat että koulutuksen järjestäjät. Opiskelijoiden mukaan hyvä ilmapiiri rakentuu siitä, että on mahdollisuus olla oma itsensä, ketään ei kiusata ja tullaan toimeen kaikkien kanssa. Järjestäjien mukaan hyvää ilmapiiriä edistetään muun muassa ”ketään ei jätetä” -mentaliteetin avulla. (Ahola, Saikkonen & Valkoja-Lähteenmäki, 2015, s. 39, 49.)

Ilmapiirillä ja yhteisöön kuulumisen tunteella voi olla vaikutusta siihen, kokeeko opiskelija voivansa olla oma itsensä opiskeluympäristössä (Jauhola & Kortelainen, 2018, s. 25). Osallisena opinnoissa- ja AMIS 2018 -tutkimusten mukaan suurin osa kyselyyn vastanneista opiskelijoista kokee kuuluvansa opiskeluyhteisöön, voivansa olla oma itsensä ja opiskeluryhmän ilmapiirin vaikuttavan positiivisesti oppimiseen (Jauhola & Kortelainen, 2018, s. 25–26; Halme, 2018, s. 19). Osalle opiskelijoista ongelmat kuitenkin kasautuvat, mikä vähentää viihtyvyyden kokemusta oppilaitoksessa. Vastaavasti heikko viihtyvyyden kokemus kasvattaa ongelmien kasaantumisen riskiä. (Jauhola & Kortelainen, 2018, s. 32.) Ammatillisen koulutuksen läpäisyn -hankkeen aikana läpäisyä onnistuikin parantamaan ne järjestäjät, jotka korostivat opiskelijoiden kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä opettajan kannustavaa ja myönteistä suhtautumista opiskelijoihin ja joilla opiskelijoiden tukemisen painopiste oli ennaltaehkäisyssä. (Ahola, Saikkonen & Valkoja-Lähteenmäki, 2015, s. 48–49.)

Oppilaitoksen ilmapiiriin vaikuttavat myös tavat, joilla sitä johdetaan. Johtamisen tapa vaikuttaa henkilöstön hyvinvointiin, mikä taas vaikuttaa opiskelijoiden hyvinvointiin. Hyvään johtajuuteen kuuluu yhteisöllinen toimintatapa, henkilökunnan osaamisen tunnistaminen sekä tunnustaminen sekä luottamus työntekijöihin. (Vehviläinen, 2019, s. 19–20.)

Sekä Aholan ym. (2015, s. 38, 41) ja Vehviläisen (2019, s. 28, 44) selvitykset nostavat esille opettajien ja opiskeluhuollon yhteistyön merkityksen opiskelijoiden tukemisessa. Opettajilta toivotaan ongelmien varhaista tunnistamista, niihin puuttumista ja tarvittaessa ohjaamista eteenpäin esimerkiksi opiskeluhuollon palveluihin. Palveluohjauksen ja toimijoiden välisen yhteistyön haasteet tulevat esiin myös Varian ammattiopistossa toteutettavan Keskeyttämisestä kohtaamiseen -

hankkeen hankesuunnitelmassa. Hankkeen ensimmäiseksi tavoitteeksi mainitaankin ”Yhteistyöhön perustuvien toimintamallien luominen tuen tarpeen tunnistamiseen, siihen puuttumiseen ja palveluohjaukseen”. Keinoiksi saavuttaa tavoite mainitaan muun muassa opettajille suunnatut, tunne- ja vuorovaikutustaitoihin ja opiskelijan kohtaamisen liittyvät koulutukset sekä moniammatilliset työpajat, joissa kehitetään yhteistyömalleja nuorten tukemiseen ja palveluohjaukseen. (Vantaan kaupunki, 2019, s. 6, 8.)

Myös Vehviläinen (2019, s. 27–28) sekä Salo ja Wetterstrand (2019, s. 47) nostavat esiin opettajuuteen liittyviä laaja-alaisia muutospaineita. Opettajien tulisi muun muassa päivittää omaa ammatti-identiteettiään, muuttua opettajasta ohjaajaksi, olla moniosaaja ja hyödyntää digitalisaatiota sekä huomata paremmin opiskelijoiden tuen tarpeita ja puuttua niihin.

Viime vuosina ammatilliseen koulutukseen on voimakkaasti vaikuttanut ammatillisen koulutuksen reformi, joka oli yksi hallituksen 2010-luvun loppupuoliskon kärkihankkeista. Siinä uudistettiin muun muassa ammatillisen koulutuksen rahoitusta, tutkintojärjestelmää ja toimintaprosesseja. Ammatillista koulutusta koskevat lait yhdistettiin yhdeksi laiksi. Uudistusten tavoitteina oli muun muassa lisätä toiminnan vaikuttavuutta ja tehokkuutta, laaja-alaista tutkintoja ja vähentää niiden määrää sekä tuoda osaamisperusteisuus ja asiakaslähtöisyys ammatillisen koulutuksen keskeisiksi lähtökohdiksi. Tavoitteena oli myös lisätä työpaikalla tapahtuvaa oppimista sekä yksilöllisiä opintopolkuja. (-Opetus- ja kulttuuriministeriö, i.a. -a.) Reformin ja rahoituksen uudistuksen samanaikaisuuden seurauksena ammatillisen koulutuksen järjestäjien tuli samaan aikaan kehittää uusia toimintatapoja, sopeutua rahoituksen vähenemiseen sekä ylläpitää ammattiopistojen turvallista arkea ja pysyvyyttä (Vehviläinen, 2019, s. 18).

Ammatillisen koulutuksen uudistus toi haasteita koulutuksen järjestäjien lisäksi myös opiskelijoille. Amis 2018 -tutkimuksen mukaan yli puolet tutkimukseen vastanneista opiskelijoista oli sitä mieltä, että oppilaitos ei ollut tiedottanut riittävästi uudistuksen vaikutuksista opintoihin. Lähes kolmasosa vastaajista oli sitä mieltä, ettei ollut päässyt vaikuttamaan henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelmaansa (HOKS), ja vain 66 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että

opinnoissa tarvittu tuki ja ohjaus huomioitiin riittävästi HOKSissa. (AMIS 2018, s. 57, 60.)

3 OPISKELIJOIDEN TUKEMINEN AMMATTIOPISTOSSA

3.1 Nuori opiskelijana

Toisen asteen ammattiopistojen opiskelijat elävät peruskoulun jälkeistä nuoruusikää. Ammatillisen koulutukseen siirrytään aikaisintaan peruskoulun jälkeen, joten ammattiopistoissa uudet opiskelijat ovat vähintään 15–16-vuotiaita ja siitä vanhempia. Nykyisin tutkintoa voi opiskella melkein missä iässä tahansa. Siitä huolimatta ammatillisen koulutuksen suurin yksittäinen ikäryhmä on 16-vuotiaat (Tilastokeskus, 2012).

Nuoruus määritellään kaikkialla vähän eri tavoin, esimerkiksi YK:n tilastollisen määritelmän nuoria ovat 15–24-vuotiaat, kun taas Suomen nuorisolaissa nuoriksi katsotaan kaikki alle 29-vuotiaat (Huttunen, 2016). Vaihtelevan määrittelyn ohella nuoruuden alku- ja loppuvaiheissa on myös yksilöllisiä eroja eri ihmisten välillä. Niinpä nuoruuden voidaan sanoa olevan ensisijaisesti elämänvaihe ennemmin kuin tietty ikäjakso. Se on ikään kuin taitekohta, jossa ihminen siirtyy lapsuudesta aikuisuuteen. Identiteetti ja käsitys omasta itsestä suhteessa muihin ihmisiin rakentuvat tässä elämänvaiheessa enemmän kuin missään muussa vaiheessa. Nuoruusiässä maailmankuvan muodostuminen on yhä kesken, ja keskeneräisyydessään nuori on altis myös monenlaiselle erehtymiselle, mutta samaan aikaan hänellä on rajattomat mahdollisuudet kasvuun ja kehitykseen. (Sugarman, 2001.)

Psykologit ovat tutkineet ihmisen elämänkaarta ja luoneet teorioita sen kehitysvaiheista. Perinteisimpiä ja useimmin viitattuja teorioita ovat Erik H. Eriksonin elämänkaariteoria (Erikson, 1980), Robert Havighurstin kehitystehtäväteoria (Havighurst, 1972) sekä Daniel Levinsonin elämänrakenneteoria (Levinson, 1978). Myös näissä jokaisessa nuoruusikä määritellään hieman eri tavoin.

Eriksonin teoriassa nuoruus on sidoksissa puberteetin alkamiseen. Edellinen kehitysvaihe (varhainen kouluikä) päättyy noin 11 vuoden tienoilla. Osalla nuoruus saattaa kuitenkin alkaa vasta lähempänä 20 ikävuotta. (McLeod, 2018.) Havighurst määrittelee nuoruutta koskevan kehitystehtäväjakson ikävuosiin 12–18

(Sugarman, 2001). Levinsonin käsitteet ja elämänvaiheiden rajat ovat kaikkein liukuvimmat. Hänen mukaansa varhaisuoruuden katsotaan kattavan ensimmäiset ikävuodet välillä 0–22, ja puolestaan varhaisaikuisuus voi sijoittua vuosiin 17–45. Näiden kausien välille jäävä siirtymä kuvaa sitä, että muutokset ovat suuria ja tarvitsevat aikaa. (Levinson, 1977.)

Yhteistä nuoruudelle kaikissa näissä teorioissa on se, että siinä vaiheessa nuori muodostaa oman identiteettinsä. Elämänvaiheen kehitystehtävän lopputuloksena on omien roolien selvittäminen ja käsitys itsestään persoonana suhteessa muihin ihmisiin ja ympäröivään maailmaan. (Moilanen, 2010).

Nuoruus on kokonaisuudessaan haastava vaihe, jolloin ihminen on monessa suhteessa herkimmillään. Nuoren kasvu on kesken, ja itseään etsiessään hän saattaa tehdä myös erehdyksiä ja virheitä. (National Center for Biotechnology Information, 2019.) Koulumaailmassa työskentelevien aikuisten on siksi tärkeää ymmärtää nuoruuden kehitystehtäviä ja niiden vaikutusta esimerkiksi nuoren käyttäytymiseen. Heillä on kasvatuksen ammattilaisina mahdollisuus tukea nuorta ja auttaa nuorta kasvamaan tasapainoiseen aikuisuuteen.

3.2 Osallisuus ja kohtaaminen

Opiskelijoiden kokemukset osallisuudesta ja vuorovaikutuksen laadusta opiskelijoiden tukipalveluihin liittyvissä prosesseissa on tärkeää ottaa huomioon. Osattomuuden tunne ja kokemus huonosta vuorovaikutuksesta voi vaikuttaa opiskelijan kokemukseen palveluiden saavutettavuudesta ja toimivuudesta. Osallisuus voidaan määrittää sosiaalisessa vuorovaikutuksessa syntyväksi henkilökohtaiseksi tunteeksi, jonka tärkeimpinä osina on yksilön kokemus kuulumisesta yhteisöön sekä vaikutusmahdollisuuksista omaan elämään (Leemann, Kuusio & Hämäläinen, 2015, s. 5). Osallisuutta voidaan tarkastella myös Erik Allardtin jäsentelien hyvinvoinnin ulottuvuuksien kautta niin, että osallisuus rakentuu muun muassa riittävästä toimeentulosta, toiminnallisesta ja yhteisöllisestä osallisuudesta sekä yhteisöihin kuulumisesta (Raivio & Karjalainen, 2013, s. 16). Vuorovaikutuksessa toiminnallinen osallisuus voidaan jakaa tieto-osallisuuteen,

suunnitteluosallisuuteen, päätösosallisuuteen ja toimintaosallisuuteen. Näin osallisuus voidaan kuvata yksilön kokemana tunteena, joka syntyy osallistumisen kautta. (Leemann, Kuusio & Hämäläinen, 2015, s. 5–6).

Isola ym. (2017) hahmottavat osallisuuden osallisuutena omaan elämään, erilaisiin vaikuttamisprosesseihin sekä paikallisena osallisuutena. Oman elämän osallisuudessa tärkeitä osa-alueita ovat autonomia, elämän ennakoitavuus ja hallittavuus sekä toimintaympäristön ymmärrettävyys. Osallisuus vaikuttamisprosesseihin voidaan nähdä yksilön mahdollisuutena vaikuttaa, ”jättää jälki” henkilökohtaisella tasolla suhteessa toisiin sekä laajemmin ryhmien, yhteisöjen tai yhteiskunnan toimintaan. Vaikuttaminen voi lisätä arjen merkityksellisyyttä ja korjata epäoikeudenmukaisuuden ja eriarvoisuuden kokemuksia. Paikallinen osallisuus on osallisuutta yhteisen hyvän rakentamiseen ja resurssien hallintaan ja se toteutuu lähellä ihmistä. Paikallista osallisuutta voi kokea esimerkiksi yhteisissä projekteissa, kylätaloissa sekä matalan kynnyksen tiloissa. (Isola ym., 2017, s. 23, 25, 30–31, 34, 38–39.)

Osallisena opinnoissa -tutkimuksen mukaan opiskelijoiden osallisuuden kokemukseen vaikuttaa moni asia, muun muassa viihtyvyyden kokemus, ilmapiiri ja opettajien kannustavuus sekä vaikutusmahdollisuudet omiin opintoihin, opetukseen ja hyvinvointiin. Opiskelijoiden osallisuuden toteutumisen näkökulmasta opintojen henkilökohtaistamisen prosessi (HOKS) on keskeinen väline (Jauhola & Kortelainen, 2018, s. 13, 25, 34, 37, 39). Henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman laatiminen on koulutuksen järjestäjän vastuulla ja se laaditaan yhdessä opiskelijan kanssa. Suunnitelmaan kirjataan muun muassa opiskelijan hankkima aiempi, opiskeltavan alan osaamistavoitteisiin liittyvä osaaminen, suunnitelma puuttuvan osaamisen hankkimisesta, tutkinnon perusteiden mukaisen osaamisen osoittamisen tavat sekä ohjaus- ja tukitoimia koskevat tiedot. (L 531/2017.) AMIS 2018 -tutkimukseen vastanneista kolme neljäsosaa kertoo, että heille on tehty HOKS-suunnitelma, 69 prosenttia on sitä mieltä, että on saanut vaikuttaa riittävästi HOKSin laadintaan ja 66 prosenttia sitä mieltä, että HOKSissa on riittävästi huomioitu opinnoissa tarvittava ohjaus ja tuki (Halme, 2018, s. 56). HOKS-prosessi ei siis näytä tukevan kaikkien opiskelijoiden osallisuutta tasavertaisesti.

Isolan ym. (2017) mukaan yksilön osallisuutta omassa elämässä voidaan lisätä riittävän toimeentulon ja oikeasisältöisten palveluiden lisäksi muun muassa vahvistamalla yksilön autonomiaa, elämän hallittavuutta ja toimintaympäristön ymmärrettävyyttä. Yksilön elämän hallittavuuden ja ymmärrettävyyden kokemusta voi lisätä esimerkiksi kunnioittava ja kiireetön kohtaaminen palvelussa. (Isola ym., 2017, s. 25.) Hänninen (2004) luokittelee tutkimuksessaan asiakkaiden ja työntekijöiden väliset kohtaamisen muodot ohittamiseksi, hetkelliseksi kohtaamiseksi ja läsnäoloksi. Ohittavassa kohtaamisen muodossa painottuu asiantuntijakeskeisyys ja tiukka pysyminen ammattiroolissa. Työntekijän ja asiakkaan välinen vuorovaikutus on yksisuuntaista eikä työntekijä tuo esiin omia tunteitaan tai huomioi asiakkaan tunteita. Hetkellisessä kohtaamisessa työntekijä jakaa tietoa asiakkaan kanssa ja vastaa ainakin osittain asiakkaan kysymyksiin, mutta täysi dialogisuus ei vielä toteudu. Tässä kohtaamisen muodossa ei myöskään jaeta tunteita työntekijän ja asiakkaan välillä, mutta asiakas tulee kuitenkin paremmin kohdaksi kuin ohittavassa kohtaamisessa. Läsnä olevassa kohtaamisen muodossa työntekijä suhtautuu nöyrästi omaan osaamiseensa ja asiakkaan kohtaaminen perustuu dialogiin. Työntekijä ei pelkää asiakkaan tunteita eikä omia tunteitaan eikä jätä tai välttele asiakasta, vaikka olisi epävarma, mitä tilanteessa tulisi sanoa. Asiakkaan tapaamiselle on riittävästi aikaa. (Hänninen, 2004, s. 171–174.)

Kohtaamisen merkitys tulee esiin myös ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamisohjelman arviointiraportissa. Opiskelijoille oman persoonan hyväksyminen ja kelpaamisen kokemus sekä kannustaminen, palaute ja vuorovaikutteisuus ovat tärkeitä asioita. (Ahola, Saikkonen & Valkoja-Lähteenmäki, 2015, s. 45, 49.) Mahdollisuus olla oma itsensä ja ilmaista itseänsä voidaankin nähdä vuorovaikutuksen ja osallisuuden toteutumisen edellytyksinä (Jauhola & Kortelainen, 2018, s. 25). Keskeyttämisestä kohtaamiseen -hankkeessa tämä on huomioitu nostamalla opiskelijoiden kunnioittava kohtaaminen tärkeäksi koko työyhteisöä koskevaksi tavoitteeksi. (Vantaan kaupunki, 2019, s. 6).

Lainsäädännössä yksilöiden osallistumisen ja osallisuuden tukeminen on vahvasti esillä. Perustuslaki (L 731/1999) määrittää julkisen vallan tehtäväksi edistää yksilön osallistumisen mahdollisuuksia yhteiskunnalliseen toimintaan sekä itseään koskevaan päätöksentekoon. Kuntalaissa (L 410/2015) säädetään

asukkaiden ja palvelujen käyttäjien oikeudesta osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Osallistumisesta ja osallisuudesta säädetään myös muun muassa potilaslaissa (L 785/1992), asiakaslaissa (L 812/2000), laista ammatillisesta koulutuksesta (L 531/2017) sekä erityisesti sosiaalihuoltolaissa (L 1301/2014).

3.3 Opiskelijoiden tukipalvelut

1900-luvun puolivälissä koulutusjärjestelmän kehittyessä alkoi kehittyä myös opiskelijahuolto. Oppivelvollisuuslaki tuli voimaan vuonna 1921 ja sen seurauksena oppivelvollisuus alkoi koskea kaikkia Suomen 7–13-vuotiaita lapsia (Kallio, 2012). Tätä aikakautta vuosina 1921–1960 kutsutaan niin sanotuksi rakentamiskaudeksi. Rakentamiskauden aikana kouluterveydenhuolto valtiollistettiin, perustettiin kasvatusneuvoloita ja syntyivät niin sanotut ”apukoulut” eli ensimmäiset erityisoppilaitokset. (Lindroos, Meriläinen & Hilasvuori, 2002.)

1960- ja 1970-lukujen aikana Suomen koulujärjestelmä uudistettiin perusteellisesti, ja vuonna 1972 siirryttiin peruskoulujärjestelmään (Perälä, 2016). Tässä kohtaa oppilaitoksiin tulivat vähitellen koulupsykologi- ja kuraattoripalvelut. Aluksi ne olivat vain kaupunkikoulujen erikoisuus, mutta kaupungeista ne pikkuhiljaa levisivät kaikkiin oppilaitoksiin. 1970-luvulla myös ensimmäiset oppilashuoltoryhmät aloittivat toimintansa. (Lindroos ym., 2002.)

Opiskelijahuolto muodostuu psykologi- ja kuraattoripalveluista sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluista, jotka on määritelty opetussuunnitelmassa (Opetus- ja kulttuuriministeriö, i.a. -b). Opiskelijahuollon työryhmään voi kuulua esimerkiksi rehtori, kouluterveydenhoitaja, koulukuraattori, koulupsykologi, erityisopettaja sekä opinto-ohjaaja. Myös luokanvalvoja tai ryhmänohjaaja on tarvittaessa mukana opiskelijahuoltoryhmässä. Ryhmä työskentelee kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämiseksi ja etsii ratkaisuja voidakseen auttaa tukea tarvitsevia opiskelijoita.

Yhteistyökumppanimme Varian ammattiopistossa opiskelijoiden tukipalvelut toteutuvat monipuolisesti. Vastuopettajien ja opinto-ohjaajien lisäksi

tukipalvelukokonaisuuden muodostavat terveydenhoitajat, kuraattorit, psykologit, mielenterveys- ja päihdehoitajat, oppilaitospapit ja -diakonit sekä erityisnuorisotyöntekijät. Mielenterveys- ja päihdehoitajat eli niin kutsutut MIEPÄ-hoitajat ovat mielenterveys- ja päihdetyöhön erikoistuneita sairaanhoitajia, joiden kanssa opiskelija voi puhua mieltään askarruttavista asioista matalalla kynnyksellä ja ilman lähetteitä. Käsiteltäviä asioita ovat mitkä tahansa elämänhallintaan, omaan mielenterveyteen tai toiminta- ja opiskelukykyyn liittyvät asiat. Näitä voivat olla esimerkiksi ahdistuneisuus, univaikeudet, masentuneisuus, yksinäisyyden kokeminen tai elämässä tapahtuvat, itseä tai läheisiä koskettavat kriisit. (Varia, i.a.-c.)

Erytisnuorisotyöntekijät toimivat Variassa yhdeksässä perustutkinnossa, muun muassa ravintola- ja catering-, kiinteistö- ja puhtaanapito, sosiaali- ja terveys- ja autoalalla (Leena Korhonen, projektiasiantuntija, henkilökohtainen tiedonanto 16.4.2021). He auttavat opintojen arkisissa asioissa ja heidän kanssaan voi keskustella mistä tahansa mieltä askarruttavasta asiasta. Erytisnuorisotyöntekijät kohtaavat opiskelijoita heidän arkisissa ympäristöissään, koulun käytävillä tai luokkatiloissa. Lisäksi he järjestävät aktiviteetteja ja harrastustoimintaa nuorten vapaa-ajalle. Erytisnuorisotyöntekijän kanssa työskentely on opiskelijalle aina vapaaehtoista. (Varia, i.a.-c.)

4 YHTEISTYÖKUMPPANINA VARIAN AMMATTIOPISTO

4.1 Varian ammattiopisto

Varia on toisen asteen ammattiopisto, joka järjestää koulutusta neljässä toimipisteessä Vantaalla. Variassa on yhteensä noin 4000 opiskelijaa ja siellä voi opiskella seitsemäätoista eri ammatillista perustutkintoa. (Varia, i.a.-a.) Perustutkintojen lisäksi Varia järjestää muun muassa ammatti- ja erikoisammattitutkintoja, valmentavaa koulutusta peruskoulun suorittaneille nuorille, tutkintoon tai työelämään valmistavia maahanmuuttajakoulutuksia sekä koulutusta työttömille (Varia, i.a.-b).

4.2 Keskeyttämisestä kohtaamiseen -hanke

Vantaan ammattiopisto Varialla on ollut keväästä 2019 lähtien käynnissä Keskeyttämisestä Kohtaamiseen -hanke. Hankkeen tavoitteena on vähentää opintojen keskeytymistä Varian ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa. Ajatuksena on, että myönteinen kohtaaminen, arvostava vuorovaikutus ja opinnoissa tukeminen lisäävät opiskelijahyvinvointia ja sitä kautta pienentävät keskeyttämisen riskiä. (Vantaan kaupunki, 2019.)

Hanke tuottaa Varian henkilöstölle välineitä ja valmiuksia opiskelijoiden kohtaamiseen. Opiskelijahuollon ja ammattiopiston opettajien välinen yhteistyö on tässä keskeisessä asemassa. Lisäksi hankkeessa toimii neljä erityisnuorisotyöntekijää, jotka jalkautuvat Varian eri koulutusaloille toimien erityisesti keskeyttämisuhan alla olevien opiskelijoiden kanssa. (Vantaan kaupunki, 2019.) Variassa toimii erityisnuorisotyöntekijöitä myös Myönteisen erityiskohtelun toimintaohjelman puitteissa, jota toteutetaan vuosina 2019–2021 (Vantaan kaupunki, i.a.). Yhteensä Variassa on yhdeksän erityisnuorisotyöntekijää.

Keskeyttämisestä kohtaamiseen -hanke jatkuu vuoden 2021 loppuun ja sen tavoitteena on paitsi tukea opintojen keskeyttämistä pohtivia opiskelijoita, myös

tuottaa tietoa ja toimintamalleja, jotka edistävät kaikkien opiskelijoiden hyvinvointia ja opintojen suorittamista. Hankkeen avulla pyritään luomaan rakenteita ja prosesseja, jotka vahvistavat monialaista yhteistyötä erityisesti esimiesten, vastuupettajien, opiskeluhuollon työntekijöiden ja erityisnuorisotyöntekijöiden välillä. Tämän tarkoituksena on opiskelijoiden tuen tarpeiden varhaisempi tunnistaminen sekä toimiva ja oikea-aikainen palveluohjaus sopivaan palveluun. (Vantaan kaupunki, 2019, s. 1–2, 6.)

Opiskelijoita tuetaan kiinnittymään opintoihinsa kannustavan opiskeluympäristön ja sosiaalisten suhteiden vahvistamisen kautta. Opiskelijoiden välisiä sosiaalisia suhteita vahvistaa esimerkiksi yhteistyössä suunniteltu vapaa-ajan toiminta. Hanke pyrkii vähentämään opintojen keskeyttämistä myös tukemalla peruskoulun päättävien opiskelijoiden hakeutumista heille sopiville aloille vahvistamalla perusopetuksen ja Varian yhteistyötä peruskoulun ja ammatillisen koulutuksen nivelvaiheessa (Vantaan kaupunki, 2019, s. 6–7).

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

5.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyömme tarkoituksena on tuottaa tietoa yhteistyökumppanillemme siitä, mitä mieltä ammattiopiston opiskelijat ovat opiskelijoiden tukipalveluiden toimivuudesta ja moniammatillisen yhteistyön toteutumisesta opiskelijan tukipalveluissa sekä mitä ideoita heillä on opiskelijoiden tukipalveluiden kehittämiseen. Työmme tavoite on opiskelijoiden palveluohjauksen sekä tukipalvelujen kehittäminen haastattelujen tuottaman informaation avulla.

Tutkimuksemme kohderyhmänä ovat toisen asteen opetussuunnitelmaperusteista ammatillista perustutkintoa opiskelevat opiskelijat, jotka opinnäytetyötämme varten rajasimme Vantaan ammattiopisto Variassa opiskeleviin 17–24-vuotiaisiin opiskelijoihin. Tutkimusympäristömme on siten ammattioppilaitos ja sen muodostama kouluyhteisö, johon kuuluu myös oppilaitoksen opiskelijoiden tukipalvelujärjestelmä. Rajasimme opiskelijat edellä mainitun iän mukaan, jotta tavoittaisimme mahdollisimman paljon toisen ja kolmannen lukuvuoden opiskelijoita. Toteutimme haastattelut lukuvuoden alussa, joten ensimmäisen vuoden opiskelijoilla olisi ollut tutkimuskysymystemme näkökulmasta liian suppea kokemus Variasta opiskeluympäristönä.

Tarkastelemme opiskelijan tukiverkostoa ammattiopistossa yhteisöllisen sekä yksilökohtaisen opiskeluhoollon näkökulman mukaisesti. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (L 1287/2013) määrittelee yhteisöllisen opiskeluhoollon toimiksi, joilla edistetään muun muassa opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, vuorovaikutusta ja osallisuutta koko oppilaitosyhteisössä. Yhteisöllinen opiskeluhoolto on kaikkien oppilaitoksessa opiskelijoiden kanssa työskentelevien työntekijöiden vastuulla. Yksilöllinen opiskeluhoolto tarkoittaa yksittäiselle opiskelijalle annettavia opiskeluterveydenhuollon ja opiskeluhoollon palveluja. Siihen sisältyy myös monialainen yksilökohtainen opiskeluhoolto, johon kuuluu tapauskohtaisesti opiskelijan suostumuksella koottu asiantuntijaryhmä.

Opinnäytetyömme tutkimuskysymykset ovat:

1. Miten Varian opettajien, opiskeluhuollon ja muun tukihenkilöstön yhteistyö toimii opiskelijan tukemisessa?
2. Mitä mieltä ammattiopiston opiskelijat ovat tukipalveluiden toimivuudesta?
3. Mitä kehitysehdotuksia opiskelijoilla on tuen saamisen prosessiin?

5.2 Aineiston keruu ja analyysi

Aineistonkeruumenetelmän valintaan vaikuttavat muun muassa tutkimusongelma sekä tutkijan käytettävissä olevat resurssit (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2009, s. 47–48). Valitsimme aineistonkeruumenetelmäksi puolistrukturoidun teemahaastattelun, joka on kvalitatiivinen eli laadullinen menetelmä. Puolistrukturoiduille haastattelumenetelmille ei ole yhtenäistä määritelmää, mutta niitä yhdistävä tekijä on, että jokin osio, esimerkiksi teemat tai tietyt kysymykset, on ennalta määritelty. Puolistrukturoidut haastattelumenetelmät eroavat toisistaan muun muassa haastattelun strukturointiasteen mukaan. Teemahaastattelussa edetään etukäteen valittujen teemojen mukaan, mutta haastattelijalla on kuitenkin vapaus haastattelun aikana esittää haastateltavalle yksilöityjä kysymyksiä. Puolistrukturoiduissa haastattelumenetelmissä, joissa on teemahaastattelua vahvempi ennalta määritelty rakenne, samat kysymykset esitetään kaikille haastateltaville. (Hirsjärvi & Hurme, 2008, s. 47–48.)

Pohdimme myös lomakehaastattelun mahdollisuutta, mutta päädyimme teemahaastatteluun, koska kasvokkain toteutuvassa haastattelutilanteessa haastattelijalla on mahdollisuus tarkentavien kysymysten kautta monipuolistaa ja syventää saatuja vastauksia. Haastattelija voi myös tarvittaessa selventää kysymyksiä haastateltavalle.

Työelämäyhteistyökumppanimme edustaja oli mukana opinnäytetyömme eri vaiheissa konsultoivassa roolissa. Lähetimme opinnäytetyömme kommentoitavaksi Keskeyttämisestä kohtaamiseen -hankkeen edustajalle suunnitelma-, käsikirjoitus- ja julkaisuseminaarivaiheessa. Erityisesti suunnitelmavaiheessa saimme

hankkeen edustajalta arvokasta apua muun muassa tutkimuskysymystemme tarkentamisessa.

Saimme opinnäytetyöllemme Varian rehtorin hyväksynnän sekä Vantaan toisen asteen koulutuksen johtajalta tutkimusluvan kesäkuussa 2020. Tavoitteenamme oli rekrytoida kuudesta kahdeksaan Varian ammattiopistossa opiskelevaa opiskelijaa yksilöhaastatteluun. Tutkimusluvan saamisen jälkeen pidimme palaverin, jossa keskustelimme Varian edustajan kanssa sopivasta tavasta rekrytoida opiskelijoita haastatteluihin. Päädymme siihen, että lähetämme kirjoittamamme kutsukirjeen massasähköpostiviestillä valitsemillemme opiskelualojen opiskelijoille. Kutsukirje haastatteluun on opinnäytetyömme liitteenä (Liite 1).

Ensimmäiseen otokseen valitsimme Varian kaikki suurimmat opiskelualat eli autoalan, ravintola- ja cateringalan, sosiaali- ja terveysalan sekä logistiikka-alan. Saimme yhteensä noin 1000 opiskelijan yhteystiedot Variasta elokuun lopulla 2020. Lähetimme heille kutsukirjeen haastatteluun 31.8.2020. Tästä joukosta saimme viisi haastateltavaa, joista lopulta kolme haastattelua toteutui. Pienen osallistujamäärän takia päätimme lähettää kutsukirjeen myös määrältään pienempien koulutusalojen opiskelijoille, paitsi kaikkein pienimmille, jotta vastaajien anonymiteetti varmistuisi. Uusi otos käsitti noin 500 opiskelijaa, joista saimme kaksi haastateltavaa. Haastateltavat opiskelivat sosiaali- ja terveysalalla, logistiikka-alalla, turvallisuusalalla ja maahanmuuttajakoulutuksessa. Maahanmuuttajakoulutuksen linjaa emme tuo esille opiskelijan anonymiteetin suojaamiseksi.

Toteutimme haastattelut syys-lokakuun 2020 aikana. Jaoimme haastatteluiden päävastuut teema-alueittain niin, että molempien päävastuulla oli kaksi teema-aluetta haastattelun aikana. Kun toinen oli vetovastuussa, toinen sai esittää tarkentavia kysymyksiä. Teimme neljä haastattelua meille varatuissa luokkatiloissa Varian ammattiopistossa ja yhden haastattelun Teams-sovelluksen kautta videoyhteydellä. Nauhoitimme haastattelut digitaalisella sanelimella. Haastatteluiden nauhoitetut osuudet vaihtelivat noin 18–34 minuutin välillä, ja litteroitua aineistoa kertyi yhteensä 73 sivua. Säilytämme nauhoitukset ja litteraatit henkilökohtaisilla tietokoneillamme, jotka on suojattu salasanalla sekä salanasuojatussa

verkkoympäristössä. Hävitämme nauhoitukset sekä litteroidut tekstit opinnäytetyömme valmistumisen jälkeen.

Pyysimme haastateltavilta suullisen suostumuksen keskustelujen nauhoittamiseen ja opinnäytetyön tutkimukseen osallistumiseen ennen haastattelun aloitusta. Haastateltavien suostumus tutkimukseen osallistumiseen tulee perustua riittävään tietoon tutkimuksesta. Haastateltavalle on informoitava muun muassa tutkimuksen tavoitteista, vaadittavasta sitoumuksen tasosta haastateltavan osalta, tutkimustietojen säilyttämisestä ja käsittelystä sekä luottamuksellisuuden tasosta. Tutkittavalla tulee olla oikeus kieltäytyä tutkimukseen osallistumisesta kaikissa tutkimuksen vaiheissa. (Nikander & Zechner, 2006, s. 517–518.) Informoimme haastateltavia näistä asioista sekä kutsukirjeessä että haastattelutilanteessa suostumusta kysyessämme.

Litteroimme haastatteluaineiston loka-marraskuussa 2020. Litteroinnin jälkeen analysoimme haastattelut aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä, joka valmistui tammikuussa 2021. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin voi hahmottaa kolmivaiheisena prosessina, johon kuuluu aineiston pelkistäminen, aineiston ryhmittely ja teoreettisten käsitteiden luominen. Pelkistämisen tarkoituksena on karsia aineistosta epäolennainen pois esimerkiksi tiivistämällä tai pilkkomalla tekstiä. Ryhmittelyvaiheessa käydään läpi aineistosta valittuja ilmauksia, joista etsitään yhdistäviä ja erottavia tekijöitä. Samaa ilmiötä kuvaavista pelkistetyistä ilmauksista luodaan alaluokkia, jotka nimetään luokkien sisältöä kuvaavilla käsitteillä. Alaluokista voidaan tarvittaessa muodostaa yläluokkia, pääluokka ja yhdistävä luokka. Aineiston käsitteellistämisen vaihe limittyy ryhmittelyvaiheeseen. Kun ryhmittelyvaiheessa luodaan uusi luokka, muodostetaan samalla uusi käsite, jonka avulla voidaan kuvata tutkittavaa ilmiötä. Muodostettujen käsitteiden avulla voidaan tutkimuskohteesta rakentaa kuvaus. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 122–127.)

Oma analyysimme noudattaa suurilta osin edellä mainittua analyysimallia. Sisällönanalyysin prosessimme alkoi jo haastatteluiden aikana. Jokaisen haastattelun jälkeen keskustelimme toteutuneesta haastattelusta ja tarvittaessa kirjasimme ylös esiin nousseita ja mielestämme tärkeitä asioita. Haastatteluprosessin aikana

nousikin esiin tiettyjä teemoja, jotka arvioimme olennaisiksi tutkimustehtävämme kannalta.

Varsinainen tiiviimpi analyysin vaihe alkoi litteroitujen tekstien lukemisella. Peila-
simme tutkimustehtäväämme ja haastattelukysymyksiämme haastatteluihin, ja
pyrimme hahmottamaan teksteistä olennaiset asiat. Päätimme ensin valita teks-
teistä kaikki tutkimustehtävään ja haastattelun teemoihin liittyvät asiat. Aloitimme
tämän prosessin ensin värikoodaamalla litteroiduista haastatteluista jokaisen
haastateltavan jokaisesta vastauksesta opinnäytetyömme kannalta olennaiset
osat. Tämän jälkeen siirsimme valitut osiot erilliseen Word-tiedostoon ja pelkis-
timme eli tiivistimme vastaukset. Vastaukset koodattiin vastaajittain (H1–H5) ja
ryhmiteltiin haastattelurungon kysymysten sekä tiettyjen valittujen lisäkysymys-
ten yhteyteen niin, että jokaisen kysymyksen alla oli lueteltuna jokaisen haasta-
tellun vastaus omassa kappaleessaan. Yhden kysymyksen kohdalla kooda-
simme vastaukset eri väreillä, joista toinen viittasi negatiiviseen ja toinen positiiv-
viseen kokemukseen tai asiantilaan.

Seuraavassa vaiheessa tiivistimme yhä vastauksia ja jaoimme ne ryhmiin. Esi-
merkiksi kysymykseen ”minkälaisia vaikeuksia tuen saamisessa voi olla” loimme
vastausten perusteella seuraavat alaluokat: tiedon puute tukipalveluista, palve-
luiden vaikea tavoitettavuus, negatiiviset kohtaamiset ja opiskeluhuollon työntekijöiden heikko tunnettuus. Aineiston alaluokista loimme pääryhmiä, ja tarvitta-
essa pääryhmistä yhdistäviä ryhmiä. Taulukossa 1 on esimerkki toteutuneesta
analyysiprosessista.

TAULUKKO 1. Esimerkki analyysiprosessista

Alkuperäinen ilmaus	No pahemmin mä en oo kyllä heitäkään (psykologia ja kuraattoria) siellä nähny. Tai niinku mä en oo ikinä tavannu heitä, niin must tuntuu, et saattaa olla siel meidän keskuudessa, mut mä en oo vaan huomannu.	Koska mä oon ajatellu sen tavallaan niin, että mihin tarvii kuraattoria, kun on psykologi, et eiks he aja tavallaan samoja asioita?	Et siel on tavallaan aina ovet säpissä ja joutuu varovasti koputtaa, et uskaltaako tulla, ja kun tulee, niin tavallaan must tuntuu, että – tulee semmonen
---------------------	--	---	---

			asenne, et ”no mitä sä tänne tuut”.
Pelkistetty ilmaus	Opiskelija ei tunnista psykologia ja kuraattoria	Epäselvyys kuraattorin ja psykologin tehtävänkuvien eroista	Epätervetullut olo palvelussa
Alaluokka	Opiskeluhuollon työntekijöiden heikko tunnettuus	Tiedon puute tukipalveluista	Negatiiviset kohtaamiset
Pääloukka	Tuen saamisen vaikeudet		
Yhdistävä luokka	Opiskelijoiden negatiivisia kokemuksia tukipalveluista		

Tutkimustulosten kirjoittamisvaiheessa hahmotimme tutkimustehtävän näkökulmasta neljä olennaista teemaa, joiden pohjalta aloimme kirjoittaa tuloksia. Otsikot olivat palveluohjauksen toteutuminen opiskelijoiden näkökulmasta, opiskelijoiden positiivisia kokemuksia tukipalveluista, opiskelijoiden negatiivisia kokemuksia tukipalveluista ja opiskelijoiden kehitysehdotukset.

6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Palveluohjauksen toteutuminen opiskelijoiden näkökulmasta

Variassa toteutettavan Keskeyttämisestä kohtaamiseen -hankkeen yhtenä tavoitteena on luoda toimintamalli, jonka avulla opiskelijoiden tuen tarpeet tunnistettaisiin paremmin ja opiskelijoiden ongelmiin puututtaisiin tehokkaammin. Tähän tavoitteeseen pyritään muun muassa luomalla uusia käytänteitä koulun toimijoiden väliseen palveluohjaukseen. (Vantaan kaupunki, 2019, s. 6). Opinnäytetyösämme pyrimme tutkimuksen avulla saamaan tietoa siitä, miten toimijoiden välinen palveluohjaus toimii Variassa opiskelijoiden näkökulmasta.

Tutkimustulokset-luvussa olevia sitaatteja ei ole koodattu haastateltavien anonyymiyden turvaamiseksi. Jos samassa sitaattien kontekstissa esiintyy useampi sitaatti samalta opiskelijalta, sitaatin alkuun on merkitty (*sama kuin edellä*) -merkintä.

Kaikki haastateltavamme olivat kokeneet jotain haastetta opiskelussa. Haasteet liittyivät opintojen keskeyttämiseen, kiusaamiseen, opintoihin palaamiseen, ammattiopiston vaihtamiseen, opiskelun ja työn yhteensovittamiseen, opintojen sekavuuteen, kaksoistutkinnon opintojen hyväksilukujen ongelmiin, väärään alavaliintaan, suomen kielen opiskeluun, ajan puutteeseen tehtävien teossa ja opintojen suorittamiseen liittyvään erimielisyyteen opettajan kanssa.

Haastatteluiden perusteella tärkeitä asioita palveluohjauksessa olivat opiskelijan kannustaminen, opiskelijan luottamus henkilöstöön, oikea-aikaisuus ja ohjaus sopivaan palveluun. Opiskelijoilla, joita haastattelimme, oli vaihtelevasti kokemusta opiskelijoiden tukipalveluista. Varsinaista palveluohjausta eli ohjausta toiseen, sopivampaan palveluun, oli saanut kaksi opiskelijaa. Molemmissa tilanteissa opettaja oli ohjannut opiskelijan palveluun, näissä tapauksissa opinto-ohjaajalle ja psykologille. Toinen opiskelija sai psykologilta palveluohjausta koulun ulkopuoliseen palveluun. Molemmat opiskelijoista kokivat, että saivat tukea oikeaan aikaan. Toiselle opiskelijoista opettajan kannustus ja tuki tuen hakemiseen alensi kynnystä ottaa yhteyttä psykologiin.

En mä ois välttämättä uskaltanu ite mennä sinne, mä oisin ajatellu, että turhaa mennä tai jotain... mut sit kun opettaja tavallaan sinne vähän potki, niin... Koska siinä oli just se, et opettajan kans oli niin tavallaan tuttavallinen, niin sitten kun hän sanoi, niin uskalsi tavallaan mennä sinne, et okei, hänkin [psykologi] voi olla tällänen hyvä.

Palveluohjauksessa on tärkeää tunnistaa oman ammatillisuutensa rajat sekä hahmottaa, mikä palvelu vastaa opiskelijan tarpeeseen parhaiten. Yhden opiskelijan tilanteessa opiskeluhuollon toimija ohjasi opiskelijan koulun ulkopuoliseen palveluun, minkä opiskelija koki oikea-aikaisena sekä palvelutarvettaan paremmin huomioivana ratkaisuna.

Kyl se tuli silloin oikeeseen aikaan, että siinä vaiheessa se alko olemaan kouluun tuleminen aika vaikeeta, ja sellasen ahdistuksen takia justiinsa, niin sitten... ja mä koen, et sitten se ei ois välttämättä ollu niinku riittävä kuitenkaan, se tuki mitä ois [opiskeluhuollon toimijalta] saanu. Et se oli hyvä, et sit ohjattiin sinne [koulun ulkopuoliseen palveluun]. Sitten sieltä sai taas keskusteluapua enemmän, ja sieltä sit tarvittaessa ohjataan eteenpäin.

Muilla opiskelijoilla ei ollut ilmennyt erityistä tarvetta opiskelijoiden tukipalveluihin. Kaksi opiskelijaa oli itse ollut yhteydessä opettajaan, kun sille oli ollut tarvetta ja yksi opiskelija ajatteli, että kysyisi ensin koulukavereiltaan tai olisi yhteydessä omaan vastuuopettajaan, jos tarvitsisi tukea.

No siis, mä ainakin katoin niinku et kenen opettajien puhelinnumeroita mulla on, ketä on mun vastuuopettaja, ja sit mä kysyin siltä.

Mä oon ite ollu opettajaan yhteydessä ja ilmottanu, että hei mä tarvitsin vähän lisää aikaa tähän, et onks se mahdollista.

6.2 Opiskelijoiden positiivisia kokemuksia tukipalveluista

Toinen osa tutkimustehtäväämme oli selvittää, mitä mieltä opiskelijat ovat opiskelijoiden tukipalveluiden toimivuudesta. Tässä luvussa käymme opiskelijoiden kokemuksia läpi positiivisten kokemusten näkökulmasta.

Kaikilla opiskelijoilla oli suurimmaksi osaksi positiivisia kokemuksia kohtaamisista opettajien ja opiskelijoiden tukipalveluiden työntekijöiden kanssa. Positiiviset tilanteet liittyivät palveluohjaukseen, tukeen opintojen suorittamisessa, tukeen ja kannustukseen vaikeissa tilanteissa, arjen positiivisiin kohtaamisiin ja yhteisöllisyyttä tukeviin rakenteisiin. Positiivinen kohtaaminen arjessa näyttäytyi muun muassa lämminhenkisenä kohteluna, ystävällisenä puhetapana, avoimuutena ja opiskelijoiden tasapuolisena kohteluna.

Se on ollu tosi vastaanottavaista. Että siinä mielessä se kynnyks on matala mennä sinne, koska siellä ei niinkun...siellä otetaan niinku vastaan kaikki ja näin, ettei tarvi olla mitenkään siitä peloissaan.

Opiskelijoiden saama tuki opintojen suorittamiseen oli muun muassa opintotehtävien palautusaikojen pidentämistä, selkokielistä kommunikaatiota (maahanmuuttajalinjalla), toimivaa tiedonkulkua opiskeltavan alan vaihtamisen yhteydessä, sovellusten hyödyntämistä yhteydenpitoon ja tuen saamiseen sekä tukea siihen, että kaikki tarpeelliset tunnit tulee käytyä.

– – siinä kohtaa mä oon ite ollu opettajaan yhteydessä ja ilmottanu, että hei mä tarvisin vähän lisääaikaa tähän, et onks se mahdollista. Ja sanoisin, että varmaan 99 prosenttia ajasta se kyllä onnistuukin, et saa lisääaikaa niihin tehtäviin.

– – ja sit se [opettaja] vähän niinku huolehti koko ajan siitä, et mul on, tai mä käyn kaikki noi tarpeelliset tunnit.

Saatu tuki auttoi opiskelijoita monella tapaa. Tuki ja kannustus vaikeissa tilanteissa näyttäytyi erityisesti keskustelutukena esimerkiksi ahdistukseen, opintojen keskeyttämiseen ja opintoihin palaamiseen liittyen. Muun muassa opettajien, opinto-ohjaajien ja psykologien kanssa käydyt keskustelut tukivat ahdistavissa tilanteissa, auttoivat pääsemään eteenpäin vaikeassa tilanteessa, toivat kokemuksen kuulluksi ja kohdatuksi tulemisesta, alensivat kynnyksiä hakea lisäapua, auttoivat tekemään päätöksen opintojen keskeyttämisestä, hälvensivät häpeän tunnetta opiskelijan palatessa opintoihin ja tukivat opiskelijaa opiskelualan vaihtamisessa.

Et se että opettaja ties tilanteen, jos vaikka ahdisti tulla luokkaan tai jotakin, et hän ymmärs, ja sitä osattiin sitten miettiä... jonka jälkeen, jos huomattiin, et oli tämmönen vaikka vaikeus tulla luokkaan, niin oli et okei, no käydään kattomassa, että onks psykologi paikalla.

(sama kuin edellä) -- kyl se puhuminen oli se, mikä eniten autto. Ja sitten kun tuli se kynnys, että ei voinu enää tulla kouluun ja otti sen keskeytyksen, niin sit kun tuli takasin, niin kyl opettajat oli tosi vastaanottavaisia, ettei ollu unohdettu kuitenkaan, et se oli kyllä kiva.

Kyllä me [opinto-ohjaaja ja opiskelija] siitä [alan vaihtamisesta] juteltiin, et mietittiin mikä ois sellanen mun juttu.

Joo, oon puhunu [vastuopettajan kanssa], ja... hän kyllä niinku ymmärs sen asian, ja tavallaan niinku oli kans, että mitäs ihmettä, että onpa erikoista käytöstä.

Positiiviset arjen kohtaamiset liittyivät opettajilta saadun tuen lisäksi helposti lähestyttäviin erityisnuorisotyöntekijöihin. Erityisnuorisotyöntekijät tulivat esille yhden opiskelijan haastattelussa. Opiskelijan mielestä he ovat positiivinen lisä opistoon. Erityisnuorisotyöntekijöiltä saatu tuki näyttäytyi muun muassa positiivisyytteenä arkisena jutusteluna. Ennen keväällä 2020 alkanutta koronavirus-epidemiaa he pitivät opistolla viikoittain opiskelijoille suunnattua kahvitaukiota, jossa heidän kanssaan pääsi juttelemaan vapaamuotoisesti. Koronavirus-epidemiaan liittyvien rajoitusten aikana he siirsivät kahvilatoiminnan kahvikärrytoiminnaksi. Kahvitaukioiden ja käytävällä tapahtuvien satunnaisten tapaamisten lisäksi erityisnuorisotyöntekijöitä oli mahdollista tavoittaa myös WhatsApp- ja Discord-sovellusten kautta. Opiskelijan mielestä erityisnuorisotyöntekijät lisäsivät opiskelijan omaa hyvinvointia ja heitä tulisi olla jatkossakin opistolla.

Ne on ollu ainakin tosi sellasia avoimia ja positiivisia, ja miten sen nyt sanois, sellasia jotenkin – emmä tiiä, ajan tasalla ehkä nuorten jutuista. – – Ja mä oon muutamaan kertaan itse asias pistäny viestiäkin niille ihan tuolta Whatsappin kautta, et oon silleen jutellu, jos on ollu jotain asiaa, että sieltäkin tavottaa aika nopeesti ja helposti.

(sama kuin edellä) Kyl must tuntuu, että [erityisnuorisotyöntekijät voivat auttaa] ihan sellasen jaksamisenkin kanssa, että jos tuntuu siltä, ettei jaksa käydä koulua, tai... ei jaksa ihan perusarjessakin tehdä jotain asioita, niin kyl he niinku jaksaa siitäkin jutella ja justinsa yrittää auttaa jaksamaan.

WhatsApp-sovellus mainittiin toisessakin yhteydessä. Yksi opiskelija kertoi, että opettaja oli perustanut WhatsApp-ryhmän heidän ryhmälleen. Ryhmään oli mahdollista laittaa viestiä esimerkiksi jostain ongelmasta, johon sai opettajalta nopean vastauksen.

Meillä on yks WhatsApp-ryhmä kaikille. Joku ongelma, laitan viestin, se ryhmässä se opettaja vastaa hänelle ihan heti.

Yhteisöllisyyttä tukevat rakenteet näyttäytyivät positiivisena toisen kohtaamisen kulttuurina sekä erityisnuorisotyöntekijöiden pitämänä kahvilatoimintana. Positiivinen toisen kohtaamisen kulttuuri tuli esiin siinä, että kaikkia tervehditään ja kaikki koulun tiloissa toimivat toimijat hahmotetaan yhdeksi kokonaisuudeksi, joka toimii yhteisen hyvän eteen. Erityisnuorisotyöntekijöiden kahvilatoiminta taas avasi mahdollisuuksia tavata muiden luokkien opiskelijoita kahvittelun lomassa.

Sekin on hyvä, et kyl täällä moikataan – – ja opettajat moikkaa, ja tääl moikataan niinku siivojiakin, että se on tosi kiva. – – Ja se on must kiva, et moikataan just vaikka siivoojia, ettei ajatella niitä erillisinä työntekijöinä, vaan et he kuuluu tähän pakettiin. – – Että on vähän niinku mä ajattelen, et yks yhtenäinen paketti. Ja kaikki se tavallaan... on täällä, vetää yhteen hiileen, niin sit se on kiva, että toimitaan yhdessä.

Kyllä ne [erityisnuorisotyöntekijät] on omalta osaltaan varmaan tuonu sellasta, miten sen nyt sanois, semmosia uusia sosiaalisia tilanteita sinne, että... siel tapaa vähän muitakin noita luokkia – kaikki kokoontuu yhteen ja kaikki juo siellä kahvia ja juttelee

Tässä työssä päätimme luokitella positiiviseksi kokemukseksi myös sen, kuinka hyvin opiskelijat yleisesti ottaen tunnistivat opiskeluhuollon tukipalveluita. Neljä viidestä opiskelijasta osasi nimetä suurimman osan opiskelijoiden tukipalveluista. Parhaiten tunnettuja olivat terveydenhoitajan ja psykologin palvelut, jotka neljä opiskelijaa nimesivät. Kuraattori ja opinto-ohjaaja nimettiin kaksi kertaa ja erityisopettajat, erityisnuorisotyöntekijät ja koulupappi yhden kerran. Kaikki viisi opiskelijaa mainitsivat opettajan tuen lähteenä. Neljä viidestä opiskelijasta tietää myös, mistä etsiä eri tukitahojen yhteystietoja, jos niitä tarvitsee.

...se oli se koulupsykologi, koulukuraattori, terveydenhoitaja, ja sitten on tää... no se on ollut enemmän esillä, tää koulupappi, pastori tai tää.

Sielt [internetistä] löytyy ihan ylipäättään muutenkin niinku kaikkien opettajien yhteystiedot ja sit löytyy nääkin [opiskeluhuollon yhteystiedot], niin ne löytyy kyllä hyvin, ja sit tääl on usein koulun seinällä ne ja näiden huoneen edessä.

Kyllähän et jos et sä ite tiiä, missä se luokka on, niin sä voit kysyy joltain opettajalta, joka tietää. Tai mennä tonne kansliaan ja kysyy sieltä, kun ne ainakin tietää.

6.3 Opiskelijoiden negatiivisia kokemuksia tukipalveluista

Opiskelijoiden negatiiviset kokemukset tukipalveluista liittyivät tuen saamisen vaikeuksiin ja opintojen kokemiseen sekavina. Tuen saamisen vaikeudet tulivat esiin tiedon puutteena tukipalveluista, lisätuen tarpeena opinnoissa, negatiivisina kohtaamisina työntekijöiden kanssa, tapaamisaikojen saatavuuden ongelmana ja opiskeluhuollon työntekijöiden heikkona tunnettuutena. Opintojen kokeminen sekavina näyttäytyi opintojen sisältöihin liittyvänä tiedonkulun ongelmina ja opiskelijajärjestelmän käyttämisen haasteina.

Tiedon puute opiskelijoiden tukipalveluista tuli esiin kuraattorin toimenkuvan epäselvyytenä. Yhdelle opiskelijalle myös psykologin ja kuraattorin toimenkuvien ero oli epäselvä.

Et sitä mä en oo oikein ikinä tajunnu, et mikä se ero siinä on niinku koulupsykologin ja kuraattorin välillä, mut sitte niinku... sen mä oon vaan tienny, et jos sul on pää kipee, niin sä meet terveydenhoitajalle ja näin.

En tiiä yhtään [mitä kuraattorin työnkuvaan kuuluu]. Eiku eiks se oo se tyyppi, joka puuttuu esim. kiusaamiseen, jos koulussa havaitaan sitä?

Tiedon puute tukipalveluista näkyi myös tilanteissa, joissa opiskelija joko siirtyi opiskelemaan uudelle kampukselle kesken kauden tai siirtyi toisesta ammatitopistosta Variaan kesken opintojen. Siirtyessään uuteen toimipisteeseen

kummallekaan ei esitelty uuden paikan opiskeluhuollon toimijoita. Toisesta ammattiopistosta siirtynyt opiskelija olisi toivonut lisätietoa myös etäopiskelun mahdollisuuksista.

...tai siirryin tähän kouluun, kun mä tein ensimmäisen vuoden eri oppilaitoksessa. Et sit periaatteessa mulle ei kerrottu mitään, pidettiin vaan nopee katsaus opettajan kanssa, käveltiin ”joo täs on liikuntasali, täs on ruokasali, kyl sä pärjää”. – – Mä oisin halunnu tietää kaike, et miten niinku oikeesti etäopiskelu näyttää, ja kuin paljon tääläkin kun käytetään sitä etäopetusta, ja ei edes etäopetusta, vaan niinku sillee etätehtäviä kaikkiin näiden opintojen suorittamiseen.

Mä tulin kesken vuotta tänne kouluun, niin... tossa syksyllä, niin ei ne ainakaan silloin tullu mitään selittää niist.

Lisätuen tarve opiskeluihin tuli esiin kahdella opiskelijalla. Toinen opiskelijoista olisi toivonut lisää tukea suomen kielen oppimiseen. Hän sai suomen kielen opetusta, mutta koki, että opiskeluryhmä, jossa oli vain ulkomaalaistaustaisia opiskelijoita, ei edistänyt hänen suomen kielen oppimistaan. Toinen opiskelija olisi kaivannut YTO-opettajilta lisää tukea YTO-opintojen (yhteiset tutkinnon osat) suorittamiseen.

Mun mielestä tää, pitäis tietää sellaisista asioista meidän koulussa, että kaikki oppilaat pitäis puhua suomea. Se auttaa paljon. Esimerkiksi meidän siinä ryhmässä siis, siel kaikki eri maista. Ei kukaan voi puhua.

No ainakin oisin kaivannu enemmän semmost niinku... varsinkin näiden YTO-opettajien puolesta sellast niinku olemista siinä, varsinkin kun ne tietää, et ne opiskelijat jotkutkin suorittaa niitä YTO:ja varmaan neljä–viis vuotta tai ne ei saa niit koskaan valmiiks, et... ehkä siin pitäis jossain välissä tarkistaa niiden opiskelijoiden opintoja ja kysellä niistä – – [YTO-opettajat] vois kattoo sitä, et mitä sil [opiskelijalla] on vielä suorittamatta ja kuin kiireisii ne on. Ja varsinkin se, ettei jäis jokaisella opiskelijalla viime hetkeen.

Kolmella opiskelijalla oli ollut negatiivisia kohtaamisia henkilöstön jäsenen kanssa. Kohtaamiset liittyivät opiskelijoiden kokemuksiin epäystävällisestä kohtaamisesta, liian myöhäisestä puuttumisesta opiskelijan poissaoloihin ja epäoikeudenmukaisesta toiminnasta.

Mutta et ehkä semmosta pientä keskusteluapua ois silloin kaivannu, jota mä koen, ettei sieltä suunnalta saanu. Et siel [opiskeluhuollon toimijalla] on tavallaan aina ovet säpissä ja joutuu varovasti koputtaa, et uskaltaako tulla, ja kun tulee, niin tavallaan must tuntuu, että tulee semmonen asenne, et "no mitä sä tänne tuut".

...se ei kyllä tuntunu oikeudenmukaselta, että... se tuntu vähän siltä, et se opettaja ei jostain syystä vaan jostain syytä halunnu ottaa niitä meidän suorituksia vastaan.

Yksi opiskelija koki, että joidenkin opiskeluhuollon toimijoiden tapaamisaikaa joutuu odottamaan liian pitkään.

Mä koen, että sitä [tuen tarvetta] on niin paljon, niin ehkä sitten semmonen saatavuus, ja semmonen just, et on täyteen buukattu, niin voi vähän vaikeuttaa sitä. Että mahdollistettais, että mahdollisimman moni sen sais.

(sama kuin edellä) Et esim. kun tol [opiskeluhuollon toimijalla], niin kyl mä koen, et on usein, että saa vasta ens viikon päähän ajan, tai jotenkin... niin tota, se on vähän, et jos jollakin on tosi paljon niinkun, et ei oo muuta paikkaa missä puhuu, et se on se ensimmäinen lähtökohta, et se pitäis olla sit ehkä vähän nopeemmin.

Vaikka opiskelijat osasivat nimetä opiskeluiden tukipalveluiden toimijoita, niin itse toimijat eivät olleet heille suurilta osin tuttuja. Viidestä opiskelijasta kaksi kertoi, että opiskeluhuollon toimijat ovat esittäytyneet heille opintojen alussa. Yksi opiskelija ei muistanut, että opiskeluhuolto olisi esittäytynyt opintojen alussa, yksi opiskelija ei ollut ollenkaan tietoinen opiskeluhuollon toimijoista ja opiskelija, joka siirtyi Variaan toisesta ammattiopistosta, kertoi, että hänelle ei ollut kerrottu opiskeluhuollon toimijoista. Kukaan opiskelijoista ei tunnistaisi ulkonäöltä opistonsa kuraattoria, kolme opiskelijaa ei tunnistaisi terveydenhoitajaa eikä psykologia. Opiskelijoille tunnetuin opiskelijoiden tukipalveluiden toimija oli opinto-ohjaaja, jonka tunnistaisi kolme opiskelijaa.

...en mä esim. tietäis – mä en tiedä yhtään miltä meidän kuraattori näyttää... mutta opon tiedän, ja koulupsykologin ja terkkarin, et jos he ohi kävelee, niin kyl mä tunnistan – terveydenhoitajaa en välttämättä muista.

No pahemmin mä en oo kyllä heitäkään [psykologia ja kuraattoria] siellä nähny. Tai niinku mä en oo ikinä tavannu heitä, niin must

tuntuu, et saattaa olla siel meidän keskuudessa, mut mä en oo vaan huomannu.

Opintojen sisältöihin liittyvät tiedonkulun ongelmat ja opiskelijatietojärjestelmän käyttämisen haasteet tulivat esiin yhdessä haastattelussa. Tiedonkulun ongelmat tulivat esiin erityisesti epätietoisuutena omien ammattiopintojen ajoituksesta. Kaksoistutkintoa suorittava opiskelija kertoi, että ammattiopiston puolella oli ongelmia myös lukiossa suoritettujen opintojen hyväksiluvun suhteen.

Ja sekin niinku, et tuntuu, et täs amiksessa varsinkin tehään kaikki silleen vikaan hetkeen... Et tyyliin ei oikein tiedetä, et milloin alottaa jonkun opiskelijan opinnot, ja milloin se, et jos se valmistuis nyt keväällä, et milloin ne opinnot pitää oikeesti järjestää, et se pystyy valmistautuu silloin.

(sama kuin edellä) En mä oikein tiennykkää niist näytöistä, et milloin – tai mitä näyttöjä mun pitää tehdä ja missä välissä.

(sama kuin edellä) Varsinkin se Varian... kun lukios on se Wilma, ja sit tääl on joku Solenevo tai joku semmonen ihan hassu juttu, jost ei niinku – mun mielest se on niin sekava se koko järjestys.

6.4 Opiskelijoiden kehitysehdotukset

Kolmas ja viimeinen osa tutkimustehtäväämme oli selvittää, minkälaisia kehitysehdotuksia opiskelijoilla on opiskelijoiden tukipalveluihin. Selvitimme tätä kysymällä, millä tavalla saatu tuki olisi voinut auttaa opiskelijaa paremmin, ja mikä olisi voinut toimia paremmin tuen saamisessa. Näitä samoja teemoja tuli esiin opiskelijoiden vastauksissa muihinkin esittämiimme kysymyksiin. Kysyimme myös kehitysehdotuksia haastatteluissa esiin tulleisiin teemoihin, erityisesti opiskeluhuollon tunnettuuteen liittyen.

Jaoimme haastattelujen analysoinnin pohjalta kehitysehdotukset kolmeen pääluokkaan: paremmin toimiva tuki, avun hakemisen kynnystä madaltavat tekijät ja opiskeluhuollon toimijoiden tunnettuuden lisääminen.

Haastatteluista tuli esiin erilaisia esimerkkejä siitä, miten saatu tuki olisi voinut toimia paremmin. Paremmin toimiva tuki ilmenisi muun muassa positiivisena

kohtaamisena ja parempana ilmapiirinä, opettajan selvempänä kommunikationa opintojen suorittamiseen liittyen, aikaisempana puuttumisena opiskelijan poissaoloihin, selkokielisenä suomen kielen kirjana, opiskelijahallintojärjestelmän selkeytenä, YTO-opettajien tukena YTO-aineiden loppuun saattamisessa ja siinä, että opettajilla olisi enemmän aikaa opiskelijalle.

...et ehkä semmonen niinku avoimemmat ovet ja semmonen mukavempi ilmapiiri siellä [opiskeluhuollon toimijan vastaanotolla] yleisesti, niin se ehkä madaltais sitä kynnystä.

Silloinkin kun mä en oikeen enää käyny kouluu, mul vähän niinku loppu motivaatio, sit se opettaja sano mulle ihan suoraa – – et jos sä et tuu kouluun, niin sit oikeest pitää kutsuu sun vanhemmat ja opo ja sit tehään vasta keskustelu. Mun mielestä se vois kyllä sanoo mulle aikaisemmin ton. Tai pitää jonku keskustelun opon kaa niist mun opinnoista, et miks mul ei suju nytte... Tai mikä, tai miten niinku mul sais sillee innostuksen oppimiseen takas.

(sama kuin edellä) Must ois paljon kivempi, et sillee opettajat ois voinu käyttää vähän enemmän aikaa opiskelijoihin ku sen vaan pari minuuttii välitunnilla.

Yksi opiskelija toi esiin jo aiemmin mainitun haasteen suomen kielen oppimisessa silloin, kun omassa ryhmässä on vain vieraskielisiä opiskelijoita. Hän toivoisi, että vieraskieliset ja suomenkieliset opiskelisivat samoissa ryhmissä, jotta vieraskieliset oppisivat suomen kieltä paremmin.

Pitäis olla kaikki yhdessä, mä tarkoitan että suomen kansalaiset ja suomalaiset ja ulkomaalaiset pitäis olla yhdessä. Se voi auttaa paljon.

Avun hakemisen kynnystä madaltavia tekijöitä tuli esiin kahdessa haastattelussa. Tuen hakemista voisi madaltaa mahdollisuus varata tapaamisaika opiskeluhuollon toimijoille verkon kautta ja mahdollisuus ilmoittaa haastavista tilanteista, esimerkiksi kiusaamisesta, anonyymisti palautelaatikon tai verkon kautta. Myös opiskeluhuollon tunnettuudella ja opiskeluhuollon toimijoiden luomalla ilmapiirillä on vaikutusta tuen hakemiseen.

No mä mietin, et ehkä sellasen vois kehittää vaikka sinne, onks se Studenta mikä nykyään meillä toimii, että joku ehkä tämmönen

nettiajanvaraus-systeemi-tyylinen – – semmonen nettiajanvaraus ehkä madaltais sitä kynnystä, koska moni on ehkä silleen, tai mäkin olin silleen, et en mä jaksa mennä sinne nyt kävelee tai soittaa.

(sama kuin edellä) Ehkä vielä enemmän sitä vois tavallaan tuoda esille ja mahdollistaa, jotta sit se kynnyks laskeutuis. Et monella voi olla se, että ei halua vaikka että muut tietää, niin sinne mennään niinku tavallaan salaa, ja tosi niinkun häpeissään että sinne mennään.

No voishan siinä olla vaikka jonkin sortin, vaikka joku anonymi tällanen tapa ilmottaa justiinsa koulun henkilökunnalle, et tällasta tapahtuu. Esimerkiksi joku palautelaatikko tai joku verkkolinkki, mikä on näkyvillä jossain seinillä.

Neljällä opiskelijalla oli kehitysehdotuksia siitä, miten opiskeluhoollon toimijoiden tunnettuutta opiskelijoiden keskuudessa voisi lisätä. Suurin osa ehdotuksista liittyi opiskeluhoollon toimijoiden näkyvyyden lisäämiseen ammattiopistolla. Opiskelijoiden esiin tuomia tapoja, joilla näkyvyyttä ja tunnettuutta voisi lisätä oli muun muassa opiskeluhoollon esittäytyminen opiskelijoille joka vuosi, kuraattorin ja psykologin pitämät tunnit opiskelijaryhmille ja opiskeluhoollon toimijoiden vierailu opiskeluryhmissä kerran kuukaudessa.

En mä oo tavallaan nähny [kuraattoria, psykologia ja terveydenhoitajaa] sit sen jälkeen, et sitäkin ehkä vois niinkun just enemmän tuoda esille, vaik et joka vuosi olis se uus esittely. Se tavallaan sit ehkä unohtuu niiden vuosien aikana, ja sit sekin varmaan lisää sitä, ettei kehtaa mennä, ku ei oo niin jotenkin tietonen siitä

(sama kuin edellä) -- ja sitte niinku nyt tuli mielee, et vois olla jopa joskus semmosia tunteja, mitkä koulupsykologi tai kuraattori tekis, järjestäis. Ihan että sitte tulis tavallaan semmonen... tuttavallisuus siihen.

Vaikka sillee, et kerran kuukaudes ne kävis aika lailla jokaisessa luokassa ja käy kattoo, millanen meininki siel on. Ja... teettää vaikka jonku sellasen kyselyn oppilaille. Se on siellä luokassa niin kauan, et kaikki oppilaat on täyttäny sen kyselyn, et jokainen sitte tunnistaa sen.

Yksi opiskelija ehdotti, että opiskeluhoollon toimijat kulkisivat enemmän käytävillä ja heillä olisi vaatteet, joista heidät voisi tunnistaa opiskeluhoollon työntekijöiksi.

No, eipä varmaan sen enempää niinku tommosta konkreettista esimerkkiä kuin että he kulkis ehkä enemmän siellä käytävillä ja olis vaikka just sellaset vaatteet, mistä tunnistaa, et on koulun henkilökuntaa, tai vielä, että erityisesti on jotain tiettyä osaamista, just vaikka sitä psykiatria.

Kehitysehdotuksissa tuli myös esiin, että opiskeluhuollon toimijoiden käytävillä olevissa kuva-nimi-lapuissa voisi olla kuvaus siitä, minkälaisissa tilanteissa kyseinen toimija voi auttaa.

Niin, tai vaikka ihan selvästi käytävällä, niinku – onhan ne jossain, mä oon nähny, että kuraattori ja hänen nimi, ja psykologi ja hänen nimi, mut vois olla viel enemmän, että missä asioissa he auttaa.

Edellä mainittujen kehitysehdotusten lisäksi haastatteluista tuli esiin kehitysehdotus, joka ei soveltunut luomiimme kategorioihin. Yksi opiskelija toi esiin, että opiskelijoilla, jotka eivät kuulu opiskelijakuntaan, voi olla suurempi kynnys tuoda esiin kehitysideoita. Tähän voisi auttaa kehitysehdotuslaatikko, johon opiskelijat voisivat halutessaan laittaa kehitysideoitaan.

Tai vaikka joku boksi tuol käytävillä, että kehitysideoita – – Koska sit siinä voi helposti tulla semmonen, et no mä en vaikka – koska mä en kuulu oppilaskuntaan, niin mä en voi sanoo mitään.

Taulukossa 2 on yhteenveto opiskelijoiden kehitysehdotuksista.

TAULUKKO 2. Opiskelijoiden kehitysehdotukset

Paremmiin toimiva tuki	Avun hakemisen kynnyistä madaltavat tekijät	Opiskeluhuollon toimijoiden tunnettuuden lisääminen
Positiivinen kohtaaminen	Mahdollisuus varata tapausaika netissä	Opiskeluhuollon esittäytyminen joka vuosi
Parempi ilmapiiri	Mahdollisuus ilmoittaa esimerkiksi kiusaamisesta anonyymisti netin kautta	Kuraattorin ja psykologin pitämät tunnint opskelijaryhmille
Opettajilla enemmän aikaa opiskelijoille	Opiskeluhuollon toimijoiden parempi tunnettuus	Opiskeluhuollon toimijoiden vierailu opiskeluryhmissä kuukausittain
Opiskelijahallintojärjestelmän selkeys		

<p>Suomenkielisten ja vieraskielisten opiskelijoiden yhteiset luokat</p>		<p>Työvaate, josta tunnistaa opiskeluhuollon työntekijän</p> <p>Käytävillä olevat kuva-nimilaput, joissa olisi myös kuvaus siitä, minkälaisissa tilanteissa kyseinen toimija voi auttaa.</p>
--	--	--

7 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

7.1 Tutkimuksen eettisyys

Pyrimme opinnäytetyöprosessimme kaikissa vaiheissa huomiomaan hyvät tieteelliset käytännöt ja eettiset periaatteet. Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu muun muassa rehellisyys ja huolellisuus sekä tarkkuus tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2012, s. 6.) Ihmisiin kohdistuvassa tutkimuksessa tulee ottaa huomioon myös ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet, joihin kuuluu esimerkiksi tutkittavan henkilön ihmisarvon ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen sekä tiedon antaminen muun muassa tutkimuksen sisällöstä, henkilötietojen käsittelystä ja tutkimuksen käytännön toteutuksesta (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2019, s. 7–8).

Yhteistoiminnallisen kehittämisen perustana tulisi olla dialogi, jossa ollaan kiinnostuneita toisen ajatuksista ja jossa vuorovaikutus ei ole hierarkista vaan rinnakkaista (Toikko & Rantanen, 2009, s. 92–93). Vaikka haastateltavamme eivät osallistu kokonaisvaltaisesti opinnäytetyömme tekemiseen (esimerkiksi analysointiin, raportointiin ja julkistamiseen), pyrimme noudattamaan kaikessa vuorovaikutuksessamme haastateltavien kanssa osallistavan tutkimuksen eettisiä periaatteita, kuten arvostavaa kohtaamista ja dialogisuutta.

Kerroimme opinnäytetyömme tutkimustehtävästä, henkilötietojen käsittelystä sekä muista opinnäytetyömme käytännön järjestelyistä opiskelijoille lähettämässämme kutsukirjeessä. Kävimme haasteltavien kanssa samat asiat läpi ennen haastattelun alkua sekä toimme myös esille, että haastattelu voidaan keskeyttää missä vaiheessa tahansa, jos opiskelija niin toivoo. Tavoitteenamme oli luoda haastattelutilanteisiin turvallinen, rento sekä haastateltavaa ja tämän mielipiteitä kunnioittava ilmapiiri, jossa haastateltavan on mahdollisuus osallistua ja kokea osallisuutta.

Haastattelu on vuorovaikutustilanne, jossa haastattelijan sosiaalisilla taidoilla on vaikutus vuorovaikutustilanteen sujuvuuteen (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2009, s. 54). Haastattelutilanteen tulisi olla enemmän keskustelunomaista kuin tiukasti etukäteen strukturoidun kysymyssarjan esittämistä (Hirsjärvi & Hurme, 2008, s. 103). Aloitimme haastattelut ”lämmittelyosiolla” eli lyhyellä kevyellä jutustelulla sekä tarjoamalla kahvia, teetä ja pientä makeaa. Haastattelun aikana pidimme esillä vain muistipaperit, joihin oli kirjoitettu haastattelun teemat sekä tarkentavat kysymykset.

Haastattelutilanne voi jännittää opiskelijaa, ja siinä voi tulla hänen elämästään esiin arkoja asioita. Pidimme siksi tärkeänä, että haastattelun lopuksi opiskelija saa halutessaan kertoa, miten hän tilanteen koki. Tätä emme ikävä kyllä muistaneet kaikilta haastateltavilta kysyä, mutta ne, joilta kysyimme, kokivat haastattelun positiiviseksi. Myös niistä haastatteluista, joissa unohdimme kysyä asiaa, meille itsellemme jäi kokemus siitä, että opiskelijat olivat kokeneet haastattelun positiivisena asiana.

Huolehdimme aineiston säilytyksestä ja opiskelijoiden anonyymiydestä säilyttämällä haastatteluiden nauhoitukset ja litteroidut tekstit henkilökohtaisilla tietokoneillamme, jotka on suojattu salasanalla. Emme tallentaneet tiedostoihin opiskelijoiden nimiä tai muita tunnisteita, joten henkilötietojen suoja säilyi jo aineiston käsittelyprosessin aikana. Hävitämme nauhoitukset sekä litteroidut tekstit opinnäytetyömme valmistumisen jälkeen.

7.2 Tutkimuksen luotettavuus

Eettisen näkökulman lisäksi on tärkeää kiinnittää huomiota tutkimuksen luotettavuuteen. Tärkeänä arvioinnin kohteena on esimerkiksi, kuvaavatko tutkijan luomat käsitteet ja tulkinnat tutkittavien todellisuutta. Tutkimus tulee toteuttaa tieteellistä tutkimusta ohjaavien periaatteiden mukaisesti ja siinä tulee raportoida riittävän yksityiskohtaisesti muun muassa tutkimuksen kohteesta ja tarkoituksesta, tutkittavien valintaprosessista, aineistonkeruuprosessista sekä aineiston analysointiprosessista. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 121–122.) Keskustelimme

keskenämme aineiston pohjalta tekemistämme tulkinnoista, jotta meillä olisi niistä yhteinen käsitys. Tutkimustulokset-luvussa käytimme runsaasti haasteltavien litteroituja kommentteja, jotta myös lukija pystyy arvioimaan aineiston pohjalta tekemiämme johtopäätöksiä. Pyrimme lisäämään opinnäytetyömme luotettavuutta kuvaamalla kattavasti ja yksityiskohtaisesti tutkimuksemme eri vaiheita ja niiden sisältöjä.

Opinnäytetyömme luotettavuuden kannalta on tärkeä tarkastella haastateltavien määrää ja motivaatiota haastatteluun osallistumiseen. Tutkimustuloksemme perustuvat viiden opiskelijan haastatteluun, joten tuloksia ei voi yleistää koskemaan koko oppilaitoksen opiskelijoita. Tulokset kertovat kuitenkin viiden opiskelijan omakohtaisia kokemuksia Varian ammattiopiston tukipalveluista ja sisältävät asioita, joita on hyvä huomioida tukipalveluiden järjestämisessä. On todennäköistä, että yhden opiskelijan kokemukset ainakin osittain heijastavat usean muunkin opiskelijan kokemuksia samasta asiasta.

On myös tärkeää pohtia, minkälaisia opiskelijoita valikoitui haastatteluihimme – olivatko he esimerkiksi aktiivisia ja omatoimisia opiskelijoita tai opiskelijoita, joilla on paljon hyviä tai huonoja kokemuksia opiskeluista. On hyvin todennäköistä, että haastatteluihimme eivät tulleet ainakaan kaikkein huonovointisimmat opiskelijat, mikä voi vääristää opinnäytetyömme tutkimustuloksia positiivisen suuntaan.

Voidaan myös pohtia, olisiko lomakekysely tuottanut enemmän tietoa tutkimuskysymyksiimme. Lomakekyselyn kautta olisimme saattaneet saada vastauksia useammalta kuin viideltä opiskelijalta, mikä olisi voinut tuottaa luotettavampaa tietoa aihealueesta. Teemahaastattelu tuotti taas luultavasti laajempia ja yksityiskohtaisempia vastauksia kysymyksiimme, koska haastattelutilanteissa meillä oli mahdollisuus tehdä tarkentavia kysymyksiä. Lopputuloksena oletamme, että aineistomme on määrällisesti suppeampi mutta sisällöllisesti laajempi kuin se olisi ollut lomakekyselyn kautta. Tutkimuskysymyksiimme vastaamisen kannalta molempien menetelmien yhtäaikainen käyttö olisi ollut toimiva ratkaisu, mutta resurssien kannalta se ei olisi ollut mahdollista.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Ammattikoulujärjestelmä on kokenut monia muutoksia viimeisten vuosikymmenten aikana ja opiskeluhuollon palveluja on kehitetty yhä paremmin opiskelijoiden tarpeita vastaaviksi. Monenlaiset hankkeet ovat ohjanneet ja auttaneet uudistamaan palveluja, tarkoituksena tarjota mahdollisimman kokonaisvaltaista tukea ja pyrkiä luomaan opintopolusta sellainen, etteivät opinnot turhaan keskeytyisi, vaan opiskelija saisi tarvitsemansa riittävän tuen ja voisi suorittaa tutkintonsa loppuun asti.

Eriyisen tärkeinä elementteinä opiskeluhuollon tukijärjestelmän toiminnassa esiin nousivat opiskelijan rohkaiseminen ja kannustaminen, oikea-aikaisuus ja ohjaus sopivaan palveluun. Se, että henkilökunta ja etenkin opettajat olivat helposti tavoitettavia ja lähestyttäviä, ilmeni merkittävänä positiivisena tekijänä. Samat teemat tulevat esiin Ahola ym. (2015, s. 45) tutkimuksessa, jossa opiskelijat kokivat hyväksynnän, luottamuksen, kannustamisen ja palautteenannon tärkeiksi vuorovaikutuksen osatekijöiksi. Jokainen haastateltavamme piti jotakin opettajaa tai omaa ryhmänohjaajaa sellaisena tahona, jonka puoleen olisi voinut kääntyä, jos ei tietäisi jotakin asiaa tai tarvitsisi ohjausta tuen saamiseen. Haastattelujemme perusteella vaikuttaa siltä, että usein myös ohjaus varsinaisiin tukipalveluihin kulkee opettajan kautta, joka osaa osoittaa oikean tahon tai palvelun tuen tarpeessa olevalle opiskelijalle.

Oikea-aikaisuus toteutui tukea saaneiden haastateltaviemme kohdalla hyvin, ja heidät oli myös kohdattu suurimmaksi osaksi positiivisesti. Kuitenkin kolmella viidestä haastattelemastamme opiskelijasta oli ollut negatiivisia kohtaamisia henkilöstön jäsenen kanssa. Haastatteluissa nousi esiin työntekijän asenteen merkitys, sillä jos työntekijä vaikuttaa kiireiseltä tai torjuvalta, kynnys hakeutua palveluun nousee korkeammaksi. Positiivinen kohtaaminen näyttäytyy muun muassa ystävällisenä kohteluna, lämminhenkisyytenä, hyvänä kuunteluna ja tasapuolisuutena. Etenkin ahdistaviksi koetuissa tilanteissa saadusta tuesta ja positiivisesta kohtelusta on selkeästi hyötyä. Hyvä kohtaaminen on siksi asia, jonka

haluamme nostaa esiin ja korostaa sen merkitystä positiivisten tulosten syntymisessä.

Kaiken kaikkiaan Varian hankkeella on nähtävissä positiivisia tuloksia ammattiopistojen toiminnassa. Hankkeen erityisnuorisotyöntekijät mainittiin tosin vain yhdessä haastattelussa, mutta opiskelija, joka oli ollut heidän kanssaan tekemisissä ammattiopistolla, koki heidät helposti lähestyttäviksi. Opiskelija oli sitä mieltä, että erityisnuorisotyöntekijät lasisivät hänen hyvinvointiaan ja heitä tulisi olla paikalla jatkossakin. Opiskeluhuollon eri tahojen näkyvyyttä tulisi kuitenkin vielä lisätä, jotta jokainen opiskelija tuntisi ja tunnistaisi työntekijät myös oppilaitoksen käytävillä. Kukaan haastatelluista opiskelijoista ei esimerkiksi tunnistaisi ulkonäöltä opistonsa kuraattoria. Lisäksi heistä kolme ei myöskään tunnistaisi terveydenhoitajaa eikä psykologia.

Kehitysehdotuksissa tuli esiin tekijöitä, jotka voisivat vielä lisätä tuen toimivuutta nykyistäkin paremmaksi. Näitä parantavia asioita olisivat muun muassa positiivinen kohtaaminen, riittävä ja selkeä informaatio opintojen suorittamiseen liittyen sekä varhaisempi puuttuminen opiskelijan poissaoloihin. Kansainvälisillä linjoilla tehostettu suomen kielen oppiminen auttaisi opiskelijoita integroitumaan paremmin suomalaiseen yhteisöön ja sitä kautta lasisi hyvinvointia. Opettajilla toivotaan myös olevan aikaa opiskelijalle. Aholan, Saikkosen ja Valkoja-Lähteenmäen (2015, s. 39) seurantaraportissa yli puolet niistä opiskelijoista, jotka olivat vastanneet opintonsa sujuneen huonosti, mainitsivat opintojen sekavuuden ja tiedon puutteen sekä opettajien ja luokahuoneopetuksen haittaavan opintojaan. Positiivisella opiskelijan kohtaamisella ja selkeästi strukturoidulla opinnoilla voi olla siis hyvin suuri merkitys opintojen keskeyttämisen vähentämiseen ja läpäisyasteen paranemiseen.

Näiden toiveiden ja kehitysehdotusten keräämisen tavaksi ehdotettiin esimerkiksi palautelaatikkoa, johon jokainen voisi jättää palautetta ja kehitysideoita. Tämä voisi toimia myös anonyymina kanavana vaikkapa kiusaamisesta raportoimiseen. Lisäksi tuen hakemista madaltaisi mahdollisuus varata tapaamisaika opiskelu- huollon palveluihin sähköisesti oppilaitoksen internetsivujen kautta.

Myös opiskeluhuollon tunnettuudella on vaikutusta tuen hakemiseen. Suurin osa tätä koskevista kehitysehdotuksista liittyy opiskeluhuollon toimijoiden näkyvyyden lisäämiseen ammattiopistolla. Opiskelijat kokevat selkeästi tarpeellisena asiana, että opiskeluhuollon toimijat käyvät riittävän usein vierailmassa heidän luokissaan ja ryhmissään. Heidän olisi hyvä käydä esittäytymässä säännöllisesti, vähintäänkin joka vuosi, mutta myös esimerkiksi kuraattorin tai psykologin pitämiä tunteja toivottiin. Näitä voisi olla muutamankin kerran vuodessa. Vieraan työntekijän luokse meneminen saattaa jännittää tai ahdistaa niin paljon, että se vie kokonaan toimintakyvyn, ja opiskelijasta saattaa tuntua helpoimmalta lähteä esimerkiksi kokonaan pois koululta kuin sietää tilanteen aiheuttamaa ahdistusta ja kohdata pelkonsa (Aalto-yliopisto, i.a.). Tämän vuoksi olisi tärkeää, että opiskeluhuollon toimijat näkyisivät opiskelijoiden arjessa vieläkin tunnetumpina.

9 POHDINTA

Opinnäytetyömme tavoitteena oli tuottaa tietoa siitä, mitä mieltä Varian ammattiopiston opiskelijat ovat opiskelijoiden tukipalveluiden toimivuudesta ja moniammatillisen yhteistyön toteutumisesta opiskelijan tukipalveluissa sekä mitä ideoita heillä on tukipalveluiden kehittämiseen. Opinnäytetyön prosessi meni eteenpäin pääosin sujuvasti. Olisimme toivoneet lisää opiskelijoita haastateltavaksi, mutta saimme onneksi runsaasti materiaalia viidestä haastattelusta. Haastatteluista tuli esiin paljon materiaalia ja havaintoja, joita emme pystyneet hyödyntämään opinnäytetyössämme. Jälkikäteen huomaamme, että haastattelutilanteissa olisimme voineet rajata lisäkysymysten määrää tai kohdentaa ne paremmin, jolloin olisimme saattaneet saada enemmän tietoa erityisesti palveluohjaukseen ja moniammatillisen yhteistyön sujuvuuteen liittyen.

Kun halutaan vähentää opintojen keskeyttämistä ja kehittää mahdollisimman toimivaa opiskeluhuollon palvelujärjestelmää, on tärkeää kuulla opiskelijoiden omia ajatuksia. Opinnäytetyömme antaa suuntaviivoja siitä, että toimivassa opiskeluhuollossa on kyse viime kädessä pienistä asioista. Saavutettavuus, positiivinen ja arvostava kohtaaminen ja riittävän tiedon antaminen opiskelijalle eri tutkinnon vaiheissa eivät vaadi suuria investointeja. Suurta merkitystä voi olla vain sillä, että opiskelijahuollon toimijat pysähtyvät kysymään kuulumisia ja puuttuvat esimerkiksi poissaoloihin jo niiden aikaisessa vaiheessa.

Sosionomi (AMK) -koulutuksesta valmistuneille on määritelty tietyt osaamisvaatimukset eli kompetenssit. Näihin kuuluu muun muassa eettinen osaaminen, jonka mukaan sosiaalialan ammattilainen osaa edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa, sekä asiakastyön osaaminen, jossa sosionomi osaa luoda ammatillisen vuorovaikutus- ja yhteistyösuhteen, arvioida asiakkaan palvelutarpeita ja tukea yksilöiden kasvua. (Diak, i.a.) Opinnäytetyömme tutkimustulokset vahvistavat sitä, kuinka tärkeää on muodostaa voimavaraistava ja osallisuutta tukeva vuorovaikutus- ja yhteistyösuhte opiskelijoiden kanssa.

Opinnäytetyömme luo myös hyvän pohjan tuleville jatkotutkimuksille. Tätä tutkimusta voisi vielä täydentää sähköisellä kyselylomakkeella toteuttavalla tutkimuskyselyllä, jolla olisi mahdollista saada samalta otannalta enemmän vastauksia. Suurempi vastaajajoukko antaisi myös kattavamman kuvan oppilaitosten kokonaistilanteesta, mikä parantaisi samalla tutkimuksen luotettavuutta. Lisäksi jatkotutkimuksia voisi kohdentaa tiettyihin aihealueisiin opiskeluhuollon palveluissa. Olisi mielenkiintoista esimerkiksi selvittää tarkemmin, ovatko opiskeluhuollon palvelut tavoitettavia maahanmuuttajille ja maahanmuuttajalinjoilla opiskeleville. Varian hankkeeseen liittyen tutkimuksen voisi myös kohdentaa nimenomaan hankkeen erityisnuorisotyöntekijöiden vaikutukseen sekä heidän näkyvyyteensä opintojen kampuksilla, kun tässä olemme tarkastelleet opiskeluhuollon palvelujen toimivuutta kokonaisuutena.

Opiskeluhuollon tukipalvelujen toimivuus korostuu nyt erityisesti korona-aikana. Oppilaitosten toiminnan etäpainotteisuuden myötä se on uudenlaisten haasteiden edessä. Erityisen mielenkiintoisen jatkotutkimuskysymyksen aiheeseemme liittyen muodostaisi se, kuinka nyt korona-aikana on kyetty hyödyntämään digitaalisuutta opiskelijoiden tukipalveluissa ja miten opiskeluhoito on tänä aikana ollut saavutettavissa.

LÄHTEET

- Ahola, S., Saikkonen, L., & Valkoja-Lähteenmäki, L. (2015). *Ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamisohjelma. Arviointiraportti*. Saatavilla http://www.lapaisy.fi/wp-content/uploads/2015/11/Lapaisyutkimus_nettiin.pdf
- Amisbarometri (2019). Saatavilla <https://sakkiry.fi/amisbarometri-2/>
- Diak. (i.a.) *Osaamisvaatimukset: Sosionomi (AMK)*. Saatavilla 20.3.2021 <https://www.diak.fi/opiskelu/opiskelijan-polku/opintojen-suorittaminen/arviointi/osaamisvaatimukset-sosionomi/#2c7f73b1>
- Erikson, Erik H. (1980). *Identity and the Life Cycle*. New York: W. W. Norton & Company
- Halme, I. (toim.) (2018). *AMIS 2018. Mitä kuuluu, ammattiin opiskeleva?* Saatavilla https://www.amistutkimus.fi/wp-content/uploads/amis-2018-sisasisivut-aukeamittain-painoon_korjattu.pdf
- Havighurst, Robert J. (1972). *Developmental Tasks and Education*. New York: Longman
- Heinonen, L., Lindén, M., & Poikonen, K. (toim.) (2015). *Amis hyvin, kaikki hyvin*. Saatavilla http://www.ehyt.fi/sites/default/files/AMIShyvinKAIK-KIhyvin_verkko.pdf
- Helsinki Missio. Fit. Tärkeimmät tutkimustulokset. Saatavilla 17.5.2020 <https://www.helsinkimissio.fi/fit/tutkimus>
- Hirsjärvi, S., & Hurme, H. (2008). *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Huttunen, S. (13.10.2016). *Blogi: Ihmisoikeudet kuuluvat jokaiseen elämänvaiheeseen*. Suomen YK-liitto. Saatavilla <https://www.ykliitto.fi/uutiset-media/yk-blogi/blogi-ihmisoikeudet-kuuluvat-jokaiseen-elamenvaiheeseen>
- Hänninen, K. (2004). *Kohtaamisen kokemuksia epävarmuuden näyttämöllä: Kokemuksellinen ensitieto vammaisen lapsen syntyessä*. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/78015/Tu147-KohtaamisenKokemuksia.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

- Ikonen, R. & Helakorpi, S. (17.9.2019) *Kouluterveyskysely 2019*. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tilastoraportti 33/2019). Saatavilla http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138562/Tilastoraportti_33_Kouluterveyskysely.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Isola, A., Kaartinen, H., Leemann, L., Lääperi, R., Schneider, T., Valtari, S., & Keto-Tokoi, A. (2017). *Mitä osallisuus on?: Osallisuuden viitekehystä rakentamassa*. Saatavilla http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135356/URN_ISBN_978-952-302-917-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Jacobson, S. (23.06.2016). *What is the Therapeutic Alliance and Why is it Important?* Harley Therapy Counselling Blog.
- Jauhola, L., & Kortelainen, J. (2018). *Osallisena opinnoissa. Tutkimus oppijoiden osallisuuden vahvistamisesta ammatillisessa koulutuksessa*. <https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/osallisena-opinnoissa.pdf>
- Kallio, H-L. (26.10.2012). *Itsenäisen Suomen oppivelvollisuuskoulu*. Yle. Saatavilla <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2012/10/26/itsenaisen-suomen-oppivelvollisuuskoulu>
- Kohonen, I., Kuula, A. & Spoof, S. (2019). *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi: Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019*. https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf
- L 1287/2013. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131287>
- L 1301/2014. Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>
- L 410/2015. Kuntalaki 10.4.2015/410. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150410>
- L 531/2017. Laki ammatillisesta koulutuksesta 11.8.2017/531. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170531>
- L 731/1999. Suomen perustuslaki 11.6.1999/731. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

- L 785/1992. Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 17.8.1992/785. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920785>
- L 812/2000. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>
- Leemann, L., Kuusio, H., & Hämäläinen, R.-M. (2015). *Sosiaalinen osallisuus*. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke (Sokra). Terveystieteiden tutkimuskeskus. https://thl.fi/documents/966696/3775621/Tietopaketti_Sosiaalinen_Osallisuus.pdf/4bc56a65-8eb2-41c3-87b8-0cd963a2c600
- Levinson, D. J. (1977). *The Mid-Life Transition: A Period in Adult Psychosocial Development*. *Psychiatry*, vol. 40 May 1977, 99–112. Saatavilla <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00332747.1977.11023925>
- Levinson, D. J.; Darrow, C.; Klein, E. B.; Levinson, M. H. & McKee, B. (1978). *The Seasons of a Man's Life*. New York: Ballantine.
- Lindroos, K., Meriläinen, L., & Hiltunen, T. (2002). *Oppilaan hyvinvointi ja opettajan tuki*. Opetusministeriö.
- McLeod, S. (2018). *Erik Erikson's Stages of Psychosocial Development*. *Simply Psychology*. Saatavilla <https://www.simplypsychology.org/Erik-Erikson.html>
- Mestarikiltaneuvosto ry. (2011). *Mestareita ja kisällejä läpi vuosisatojen*. <http://www.yrittajat.fi/fi-FI/mestarikiltaneuvosto/historia/>
- Moilanen, P. (2010). *Elämänkaaren käsite ja yksilön kehitystä kuvaavat teoriat*. Jyväskylän yliopisto. Saatavilla <http://users.jyu.fi/~pjmoilan/pofo2010/material/Kehitysteorioista.pdf>
- National Center for Biotechnology Information. (2019). *The Promise of Adolescence: Realizing Opportunity for All Youth*. Washington (DC) National Academies Press (US): 2019 May 16. 2, Adolescent Development. Saatavilla 19.4.2021 <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK545476/>
- Nikander, P., & Zechner, M. (2006). Ikäetiikka - elämäkulun ääripää, haavoittuvuus ja eettiset kysymykset. *Yhteiskuntapolitiikka*, 71(5), 515-526. Saatavilla <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/100988/065nikander.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

- Ojala, U. (2011). *Opas lasten haastattelijoille ja kuvaajille*. Lastensuojelun Keskusliitto.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (2018). *Ammatillisen koulutuksen mielikuvatutkimus 2018. Keskeiset tulokset*. Saatavilla <https://minedu.fi/documents/1410845/12025613/Mielikuvatutkimuksen+2018+keskeiset+tulokset.pdf/ff4d619a-a905-c8cc-5724-2a76a0164491/Mielikuvatutkimuksen+2018+keskeiset+tulokset.pdf>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (i.a. -a). *Ammatillisen koulutuksen reformi*. Saatavilla 19.5.2020 <https://minedu.fi/amisreformi>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (i.a. -b). *Oppilas- ja opiskelijahuolto*. Saatavilla 14.5.2020 <https://minedu.fi/oppilas-ja-opiskelijahuolto>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (i.a. -c). *Suomalainen koulutusjärjestelmä*. Saatavilla 20.3.2021 <https://minedu.fi/koulutusjarjestelma>
- Opetushallitus. (i.a.). *ZOOMI – sujuvia siirtymiä edistämässä*. Saatavilla 19.5.2020 <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/zoomi-sujuvia-siirtymia-edistamassa>
- Opintopolku. (i.a.). *Ammatillinen koulutus*. Saatavilla 14.5.2020 <https://opintopolku.fi/wp/ammattillinen-koulutus/>
- Perälä, R. (19.1.2016). *Peruskoulu mullisti Suomen koululaitoksen*. Yle. Saatavilla <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/01/19/peruskoulu-mullisti-suomen-koululaitoksen>
- Pyry, N. (2012). Nuorten osallisuus tutkimuksessa: Menetelmällisiä kysymyksiä ja vastausyrityksiä. *Nuorisotutkimus*, 30(1), 35–53. Saatavilla <http://elektra.helsinki.fi/oa/0780-0886/2012/1/nuorteno.pdf>
- Raivio, H., & Karjalainen, K. (2013). Osallisuus ei ole keino tai väline, palvelut ovat! Osallisuuden rakentuminen 2010-luvun tavoite- ja toimintaohjelmissa. Teoksessa T. Era (toim.) *Osallisuus – oikeutta vai pakkoa?* (s. 12–34). (Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 156). Jyväskylän ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-830-280-6>
- Saaranen-Kauppinen, A., & Puusniekka, A. (2009). *Menetelmäopetuksen tietovaranto KvaliMOTV. Kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja*. (Yhteiskuntatieteellisen tietoariston julkaisuja 2009). Saatavilla <https://www.fsd.tuni.fi/fi/tietoaristo/julkaisut/kvalimotv.pdf>

- Salo, P., & Wetterstrand, E. (2019). *Opiskeluhuollon keinot tukea keskeyttämiss-
vaarassa olevia nuorisoikäisiä opiskelijoita ammattiopistossa* [Opi-
näytetyö, Diakonia-ammattikorkeakoulu].
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2019100719628>
- Sjakk.fi (17.11.2016). *Ammattikoulutuksen historiaa Suomessa*. Saatavilla
<http://sjakk.fi/uncategorized/ammattikoulutuksen-historiaa-suomessa/>
- Sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta (2011). *Sosiaali- ja terveys-
alan eettinen perusta*. Saatavilla [http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-
00-3195-4](http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3195-4)
- Sugarman, L. (2001). *Life-span development: Frameworks, accounts, and strat-
egies* (2nd ed.). Hove: Psychology Press.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. *Kouluterveyskysely 2017 ja 2019*. Saatavilla
https://sampo.thl.fi/pivot/prod/fi/ktk/ktk1/summary_aluevertailu2
- Tilastokeskus. (2012.) *Opiskelijat ja tutkinnot* [verkkajulkaisu]. ISSN=1798-
7644. 2012, 1. *Ammatillisessa koulutuksessa eri-ikäisiä*. Helsinki:
Tilastokeskus. Saatavilla 16.3.2021
[http://www.stat.fi/til/opiskt/2012/opiskt_2012_2014-01-
29_kat_001_fi.html](http://www.stat.fi/til/opiskt/2012/opiskt_2012_2014-01-29_kat_001_fi.html)
- Toikko, T., & Rantanen, T. (2009). *Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkö-
kulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon*.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-7732-4>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Uudis-
tettu laitos.). Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Vantaan kaupunki. (8.8.2019.) *Keskeyttämisestä kohtaamiseen*. [Hankesuunni-
telma].
- Varantola, K., Launis, V., Helin, M., Spoof, S., & Jäppinen, S. (2012). *Hyvä tie-
teellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suo-
messa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012*.
https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf
- Varia. (i.a.-a). *Varia*. Saatavilla 1.3.2021 [https://sivistysvantaa.fi/varia/artikke-
lit/ajankohtaista.html](https://sivistysvantaa.fi/varia/artikkelit/ajankohtaista.html)
- Varia. (i.a.-b). *Koulutustarjonta*. Saatavilla 1.3.2021 [https://www.sivistysvan-
taa.fi/varia/artikkelit/varia.html](https://www.sivistysvan-
taa.fi/varia/artikkelit/varia.html)

Varia. (i.a.-c) *Opiskelijan tukipalvelut*. Saatavilla 1.3.2021 <https://sivistysvanta.fi/varia/artikkelit/opiskelu/tukeaopiskeluun/ohjaustajatukeytoihin.html>

Vehviläinen, J. (2019). *Siirtymien vaikutus koulutuspolun eheyteen*. (Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2019:1). Saatavilla https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/siirtymien_vaikutus_koulutuspolun_eheyteen.pdf

LIITE 1. TEEMAHAASTATTELU

1. TEEMA – OPISKELIJAN MIELIKUVA TUKIJÄRJESTELMÄSTÄ

- Minkälaista tukea sinulla on mahdollisuus saada oppilaitoksesasi?
- Minkälaisia vaikeuksia tuen saamisessa voi olla?

2. TEEMA – OPISKELIJAN TILANTEEN KARTOITUS

- Minkälaisia haasteita sinulla on ollut opiskelun aikana?
- Missä vaiheessa opintosi olivat, kun sait tukea ensimmäisen kerran?

3. TEEMA – OPISKELIJAN OMA KOKEMUS TUEN SAAMISESTA

- Miten löysit tuen pariin?
- Saitko tukea oikeaan aikaan?
- Minkälaista tukea sait ja keneltä?
- Miten saamasi tuki auttoi sinua?
- Miten sinut kohdattiin?

4. TEEMA – KEHITYSEHDOTUKSET

- Millä tavalla saamasi tuki olisi voinut auttaa sinua paremmin?
- Mikä olisi voinut toimia paremmin tuen saamisessa?

LIITE 2. KUTSUKIRJE HAASTATTELUUN

HEI VARIAN OPISKELIJA,

Olemme kaksi sosionomiopiskelijää, Hanne Andelin ja Daniel Piho, ja etsimme haastateltavia opinnäytetyömme tutkimukseen. Tutkimuksemme aiheena on Varian opiskeluhuollon tukipalveluiden (kuten kuraattorin ja psykologin palveluiden) toimivuus opiskelijan näkökulmasta. Kartoitamme samalla opiskelijoiden kehitysehdotuksia ja ideoita tukipalveluiden suhteen.

Teemme tutkimusta yhteistyössä Varian ammattiopiston kanssa ja osana Keskeyttämisestä kohtaamiseen -hanketta. Haastattelun voi toteuttaa sopimuksen mukaan paikan päällä Varian kampuksella tai etäyhteydellä esimerkiksi puhelimitse tai Teams-sovelluksen kautta. Meillä on aiheesta noin kymmenen kysymystä, jotka saat halutessasi nähtäväksi ennen haastattelua. Kysymykset liittyvät omiin kokemuksiisi opiskeluhuollon tukipalveluista, muun muassa niiden saataavuudesta ja toimivuudesta.

Tutkimukseen voit osallistua anonymisti, emmekä kerää henkilötietojasi. Haastattelut nauhoitetaan ja kirjoitetaan tekstimuotoon. Säilytämme niitä yksityiskäytössä olevalla salasanasuojatulla tietokoneella opinnäytetyömme tekemisen ajan. Kaikki haastattelumateriaalit tuhoetaan tietoturvallisesti opinnäytetyön julkaisun jälkeen.

Kiitokseksi osallistumisesta saat 5 euron arvoisen lahjakortin Roasberg-kahvilaan.

Toteutamme haastattelut syys-lokakuun aikana erikseen sovittavana ajankohdaksi. Jos haluat osallistua, laita meille sähköpostia **ke 9.9.** mennessä osoitteeseen hanne.andelin@student.diak.fi tai daniel.piho@student.diak.fi. Voit myös halutessasi kysyä meiltä lisätietoja opinnäytetyöhömme tai haastatteluun liittyen.

Ota rohkeasti yhteyttä! 😊

Ystävällisin terveisin, Hanne ja Daniel